

РІБЦУН Ю. В.

**НАВЧАЛЬНІ ПРОГРАМИ
«ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО»
ДЛЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ І СПЕЦІАЛЬНИХ
НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ДЛЯ ДІТЕЙ
ІЗ ТЯЖКИМИ ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ
(6–7 класи)**

Міністерство освіти і науки України
Національна академія педагогічних наук України
Інститут спеціальної педагогіки

РІБЦУН Ю. В.

НАВЧАЛЬНІ ПРОГРАМИ
«ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО»
ДЛЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ І СПЕЦІАЛЬНИХ
НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ДЛЯ ДІТЕЙ
ІЗ ТЯЖКИМИ ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ
(6–7 класи)

Київ
2015 р.

УДК 376.36 : 373.312.141

ББК 74.5

Р 49

Рецензенти:

Сухорукова Г. В. – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дитячої творчості Інституту розвитку дитини Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова;

Каченко К. І. – директор спеціальної школи-інтернату І–ІІ ступенів № 7 для дітей з тяжкими порушеннями мовлення м. Києва, вчитель-логопед вищої категорії, вчитель-методист.

- Р 49** Рібцун Ю. В. Навчальні програми «Образотворче мистецтво» для загальноосвітніх і спеціальних навчальних закладів для дітей із тяжкими порушеннями мовлення (6–7 класи). – К, 2015. – 40 с.

У навчальних програмах «Образотворче мистецтво», узгоджених із вимогами Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, з урахуванням психофізичних особливостей дітей із тяжкими порушеннями мовлення, представлено тематичну реалізацію навчально-виховної та корекційно-розвивальної роботи, яка сприяє паралельному забезпеченню художнього і мовленнєвого розвитку учнів, подано перелік орієнтовних показників сформованості галузевої компетентності школярів на кінець навчального року.

Програми адресовані вчителям 6–7 класів спеціальних навчальних закладів для дітей із тяжкими порушеннями мовлення, загальноосвітніх навчальних закладів за умов інклюзивного та інтегрованого навчання і спрямовані на реалізацію вимог, передбачених освітньою галуззю «Мистецтво».

Зміст

Пояснювальна записка	4
6 клас	
Жанри образотворчого мистецтва	10
Відтворення образів тварин у анімалістичному жанрі	10
Пейзаж як жанр образотворчого мистецтва	11
Втілення художнього образу в портреті	14
Побутовий жанр в образотворчому мистецтві	16
Натюрморт як жанр образотворчого мистецтва	18
Історичний, міфологічний, релігійний, батальний жанри образотворчого мистецтва	20
<i>Показники сформованості галузевої компетентності учнів</i>	22
7 клас	
Мистецтво: діалог традицій і новаторства	24
Мистецтво в нашому житті	24
Новітні мистецькі явища	26
Стили та напрями мистецтва: бароко, рококо, класицизм, романтизм, реалізм	28
Екранні мистецтва. Форми поширення мистецтва (музеї, медіа, реклама)	30
<i>Показники сформованості галузевої компетентності учнів</i>	32
Додатки	34
Словничок-довідничок основних понять і термінів образотворчого мистецтва	34
Музеї мистецького спрямування	37

ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО

Пояснювальна записка

Гуманізація спеціальної шкільної освіти сучасної України передбачає обов'язковий художньо-естетичний розвиток учнів, особливо таких, які мають тяжкі порушення мовлення (ТПМ). Саме образотворче мистецтво через різні форми діяльності ЛОГО-АРТ (термін Ю. В. Рібцун) дає змогу максимально розкрити творчі здібності школярів, удосконалити їх емоційно-почуттєву сферу, сприяє цілісному психомовленнєвому розвитку, про що зазначено в авторській концепції художньо-мовленнєвого розвитку, навчання та виховання учнів із ТПМ. Навчальний предмет «Образотворче мистецтво» (1 год. на тиждень) є обов'язковим для шкіл із навчанням українською, російською мовою та мовами національних меншин.

Неодмінним є практичне прослідковування наступності між початковою та середньою ланкою навчального закладу, адже відомо, що якщо в учнів початкової школи не сформувавши мотивацію досягнення успіхів, то саме в середній школі може зафіксуватися вже зовсім інша мотивація – уникнення невдач – і проявлятися у вигляді безініціативності, формалізму при виконанні завдань, відмови від повторної спроби їх виконання, уникнення труднощів, появи інтересів не навчально-пізнавального, а протиправного та аморального характеру. Тому кожен педагог має не лише уважно ставитися до поведінки школярів, а й цілеспрямовано формувати в них мотивацію до поглиблення знань у тій чи іншій галузі пізнання, творчого пошуку, емоційного насичення, реалізації креативних ідей, розвитку свідомого інтересу до свого внутрішнього світу, поглибленого самопізнання та особистісного самовдосконалення. Однак не слід забувати й про те, що надмірна принука з боку дорослих щодо навчання може призвести до посилення проявів негативізму чи апатії в учнів.

У середній школі порівняно з початковою відбувається значне ускладнення змісту навчального матеріалу, який стає дедалі абстрактнішим. Деякі учні з важкими порушеннями мовлення механічно заучують мистецтвознавчі терміни, не достатньо розуміючи систему понять та закономірностей їх формування. Саме це призводить до формалізму у засвоєнні знань, що є однією з основних причин підвищеної втомлюваності та психокогнітивного перевантаження, а згодом і втрати інтересу до навчання. Це, в свою чергу, гальмує розвиток логічної пам'яті та формування словесно-логічного мислення. Тому на уроках образотворчого мистецтва доцільно чергувати різні види діяльності, багаторазово повертатися до вже вивченого навчального матеріалу, заохочувати учнів до самостійних міркувань, встановлення причинно-наслідкових зв'язків, що стимулюватиме розгортання теоретичного рефлексивного художньо-мистецького мислення.

Специфіка організації і проведення навчально-виховної, корекційно-розвивальної роботи з шести- та семикласниками з важкими порушеннями мовлення у значній мірі зумовлена особливостями їх психофізичного розвитку. В учнів із ТПМ через притаманні цьому віку відчуття дорослості, пов'язані з фізичними змінами в організмі, прагненням до самостійності, розкриття власних нових можливостей, змінами у зовнішності та манерах тощо, може з'явитися недбале ставлення до уроків образотворчого мистецтва. Однак учитель шляхом своєї професійної майстерності має переконати дітей у тому, що цей предмет ніби інтегрує у собі всі інші, даючи змогу розширити знання та уявлення про навколишній світ, різні сфери наукового пізнання, втілити в художніх образах ті

виникаючі у підлітків численні емоції та інтимно-особистісні переживання, які їм іноді важко передати словами.

Молодші підлітки із ТПМ, як і їх ровесники зі звичайним розвитком, знаходяться у так званому zenіті допитливості, тобто багато чого знають і цікавляться всім тим, що не входить до шкільної програми. Саме тому вчителю образотворчого мистецтва слід пояснювати навчальний матеріал засобом встановлення відповідного емоційного резонансу, з обов'язковим урахуванням різноманітних і одночасно нестійких пізнавальних інтересів школярів, їх потреби у серйозній самостійній діяльності. У шести- та семикласників на перший план виходить прагнення до спілкування з ровесниками, інтерес до однолітків протилежної статі та налагодження взаємостосунків із ними, а тому підвищується увага до того статусу, який вони займають у класі серед ровесників.

Учні з важкими порушеннями мовлення через обмеженість комунікативного досвіду відчують значні утруднення психологічного характеру, що проявляються у вигляді психологічних захистів, серед яких найбільш яскраво вираженим є знецінювання. Негативні оцінки виконаної роботи з боку однокласників, їх висміювання можуть викликати в дитини з ТПМ глибоку образу, розчарування у своїх здібностях, заниження самооцінки, відчуття власної неповноцінності. Через те завданням педагогів є навчити школярів здійснювати об'єктивну оцінку практичних робіт із урахуванням як позитивних моментів, так і окремих недоліків, із одночасною пропозицією способів їх виправлення. Через знайомство з художніми творами образотворчого мистецтва різних жанрів і стилів доцільно навчати учнів цінувати свій час, вміти висловлювати власну думку та прислухатися до чужої, з гумором ставитися до своїх вад, не боятися здаватися смішним, зміцнювати у школярів відчуття власної гідності, самоповаги, розвинути уявлення про себе, як особистість, допомогти покращити відносини з однолітками своєї та протилежної статі.

Вчитель, спираючись на діалогову стратегію педагогічної взаємодії та враховуючи пізнавальні, мовленнєві та психоемоційні особливості учнів цього віку, здійснює паралельне вирішення загальних навчально-виховних і корекційно-розвивальних завдань. Відповідно до них, а також авторської концепції художньо-мовленнєвого навчання, виховання та розвитку учнів спеціальних загальноосвітніх закладів для дітей із важкими порушеннями мовлення і розроблені програми з образотворчого мистецтва для 6–7 класів. Вони мають *табличну структуру* та складаються з трьох колонок (див. табл. 1).

Перша з них розкриває зміст основної ланки загальної освіти, тобто такий комплекс наукових відомостей, знань, навичок і способів дій, з якими знайомляться та які засвоюють учні у рамках освітньої галузі «Мистецтво», повністю узгодженої з Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти. Друга колонка висвітлює державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів, адаптовані до вимог загальноосвітньої школи для дітей із важкими порушеннями мовлення. Третя являє собою корекційно-розвивальні лінії, які враховують мовленнєвий, пізнавальний, особистісний розвиток дітей із ТПМ, особливості їх сенсомоторики та емоційно-вольової сфери, а отже, розкривають спрямованість корекційно-розвивальної роботи.

Специфіка навчання школярів із ТПМ потребує досить детального викладу змістового матеріалу, тому він є інформативним і водночас практичним. Слід зазначити, що навчально-виховний процес у школі для дітей із ТПМ здійснюється у рамках дитиноцентричного та диференційованого підходів, тому вчитель добирає та структурує

навчальні теми в залежності від контингенту класу та логопедичного висновку кожного школяра. Обсяг запропонованих програмових завдань і ступінь їх складності повністю відповідають віковим і психофізичним особливостям учнів і в цілому узгоджені з обсягом матеріалу та визначеного навчального часу.

У кожній програмі представлено ряд наскрізних ознайомлювальних і закріплюваних навчальних тем, підібраних за ступенем ускладнення і зазначенням кількості годин відведених на їх вивчення. Слід відмітити, що в програмі з метою закріплення тих чи інших тем передбачено *4 години резервного часу*, які вчитель з образотворчого мистецтва може використати на власний розсуд (див. табл. 2).

Таблиця 2

Орієнтовна тематична структура програм

Клас	Теми	Години
6	Відтворення образів тварин у анімалістичному жанрі	5
	Пейзаж як жанр образотворчого мистецтва	6
	Втілення художнього образу в портреті	4
	Побутовий жанр в образотворчому мистецтві	5
	Натюрморт як жанр образотворчого мистецтва	6
	Історичний, міфологічний, релігійний, батальний жанри образотворчого мистецтва	5
7	Мистецтво в нашому житті	9
	Новітні мистецькі явища	9
	Стилі та напрями мистецтва: бароко, рококо, класицизм, романтизм, реалізм	8
	Екранні мистецтва. Форми поширення мистецтва (музеї, медіа, реклама)	5

Представлені в кожній програмі *тематичні завдання* є орієнтовними та можуть варіюватися у відповідності до контингенту класу, з урахуванням особливостей психофізичної, у т. ч. й мовленнєвої діяльності, та образотворчих здібностей учнів. У програмі запропоновано словничок-довідничок із доступним для сприймання учнями з ТПМ тлумаченням значень основних понять і термінів (див. додаток 1), а також перелік музеїв мистецького спрямування (див. додаток 2).

Слід зазначити, що зміст навчальних програм «Образотворче мистецтво» для 6–7 класів шкіл для дітей із ТПМ є авторським, адже в ньому з програми «Мистецтво» для загальноосвітніх навчальних закладів творчого колективу за науковою редакцією провідного наукового співробітника лабораторії естетичного виховання Інституту проблем виховання НАПН України, к.п.н. Л. М. Масол, взяті за основу лише векторні освітні лінії.

Вчителі-предметники у школі для дітей із ТПМ не завжди мають вищу дефектологічну освіту. Саме це обумовлює потребу в окремих поясненнях змістового наповнення корекційної колонки програми, яка враховує психофізичні особливості школярів і тому стосується насамперед удосконалення психомовленнєвої діяльності, їх лінгвістичного та комунікативного компонентів.

До комунікативного компонента мовленнєвої діяльності належить процес утримання складної багатоопераційної структури мовленнєвих дій, операції випереджувального синтезу (ймовірного прогнозування), аналізу та контролю (самоконтролю) на різних рівнях, що сприяє цілісному забезпеченню розвитку мовлення.

Складовими лінгвістичного компонента (за Є. Ф. Соботович) є розуміння мовлення, фонетико-фонематична, лексико-граматична складові та зв'язне мовлення. Під час уроків, при вмілому керівництві вчителя, в учнів відбувається уточнення *категоріального* (від слова «категорія», чи найменування) *рівня лексичних узагальнень* різних частин мови, тобто здійснюється актуалізація раніше засвоєних знань, встановлення міжпредметних зв'язків.

У шести- та семикласників із ТПМ вади звуковимови хоча переважно подолані, проте фонематичні процеси ще потребують удосконалення. Засвоєння нових лексем на уроці пов'язане із цілісним розумінням і розрізненням на слух тих фонем, які входять до їх складу. Тому так важливо для дітей даної категорії вміти порівнювати та диференціювати слова схожі за звучанням, пояснювати їх значення. В залежності від тієї чи іншої теми уроку вчителю доцільно використовувати іменники: тіннь – тин, марина – малина, шарж – шарм, краса – каса, баталія – бакалія і т. п. чи дієслова: дити – жити – шити – мити – рити – бити – цити, білити – біліти тощо.

Знайомлячи учнів із новим мистецьким поняттям чи терміном, вчителю доцільно цілісно промовити його, потім поскладово, акцентовано, виокремлюючи складні для вимови дітей звуки (це, переважно, свистячі, шиплячі та сонори), запропонувати повторити це слово школярам сильнішим у мовленнєвому плані, далі спряжено, відображено повторити з більш слабкими учнями, а потім діти самостійно роблять це по черзі. Особливої уваги потребують слова, які містять корелюючі звуки – наприклад, пейзаж, шарж, ескіз, рефлекс і т. д.

Для кращого запам'ятовування та подальшого відтворення учнями вивчених понять буде корисним написання кожного нового терміна крупним шрифтом на окремій картці. Обов'язковим на уроці є доступне для школярів тлумачення значення лексем, складання речень з цими словами. Завдяки такій методиці ознайомлення учнів із новими поняттями та термінами у підлітків відбувається формування *контекстуально* (від слова «контекст») *зумовлених лексичних узагальнень*, що в подальшому дозволить їм поступово активізувати мистецький словник.

Важливе значення має уточнення розуміння учнями із ТПМ *іменників-омонімів*. Зокрема, Марина (жіноче ім'я) та марина (зображення моря). Такий вид роботи буде одночасно розвивати як мовлення, так і мислення учнів.

Збагаченню словника на уроках образотворчого мистецтва сприятиме формування у школярів *лексико-семантичних мовних явищ антонімії, синонімії, багатозначності*. Яскравим прикладом може слугувати добір антонімічних (лінійний – повітряний, природний – штучний, міський – сільський, історичний – фантастичний, статичний – динамічний, площинний – об'ємний, реалістичний – декоративний) і синонімічних (чистий – прозорий, яскравий – насичений, тьмянний – блідий) пар прикметників.

Щоб позбавити мовлення школярів із ТПМ від аграматизмів, вчитель образотворчого мистецтва своїм прикладом побудови речень стимулює учнів до правильного узгодження іменників із прикметниками в роді, числі, відмінку, займенників із дієсловами відповідно до числа, роду, часу і виду, нормативної побудови зв'язних висловлювань. Педагог навчає школярів відповідати на запитання за змістом картини, складати по ній зв'язну розповідь у т.ч. використовуючи різні часові форми (теперішній, минулий, майбутній час), інтерпретувати картини художників, цілісно та зв'язно висловлюючи власну думку, складати розповідь від імені зображеного персонажу, уявляти та розповідати про події, які передували відображеним або які

можуть бути продовженням відтвореного епізоду тощо. Таким чином відбувається цілісне формування художньо-мовленнєвої діяльності учнів із важкими порушеннями мовлення.

Уроки образотворчого мистецтва доцільно проводити як класично, з уведенням елементів пошуково-дослідницької діяльності та проблемного навчання шляхом створення і розв'язання художньо-мовленнєвих ситуацій, так і у вигляді зустрічей з художниками чи скульпторами, відвідування творчих майстерень і виставок, екскурсій до музеїв.

На уроках образотворчого мистецтва в середній школі все більшого значення набуває *індивідуальна робота*. Педагог залучає всіх учнів до творчої діяльності, максимально враховуючи індивідуальні особливості та інтереси кожного з них. Завдяки цілеспрямованим спостереженням за художньою діяльністю учнів і аналізу учнівських робіт, вчитель виявляє, наприклад, що одні учні мають яскраво виражені графічні здібності, адже їм краще вдаються лінійні графічні зображення, а інші схильні до живопису та органічно передають колір. Саме в цьому випадку вчитель застосовує індивідуалізацію завдань, щоб звернути увагу одних школярів на передачу кольору, а інших – на лінійну виразність. Особливого індивідуального підходу потребує робота з обдарованими учнями, яким учитель може пропонувати ускладнені тематичні завдання або виконання робіт за індивідуальними темами.

В кінці кожного уроку учителем здійснюється **оцінювання навчальних досягнень учнів**. Воно здійснюється згідно з індивідуальним та диференційованим підходами, на позитивному принципі, що передусім передбачає врахування рівня досягнень учня, а не ступеня його невдач. Учителем застосовується поточне, підсумкове, самостійне та взаємне оцінювання. Під час оцінювання вчителю завжди слід пам'ятати, що він має справу з образотворчим мистецтвом, і будь-яка робота, виконана учнем, у певній мірі відображає та розкриває особистість школяра, його внутрішній світ, здібності, можливості, тож судження про неї – це певною мірою розкриття глибинних сторін особистості та її самовираження.

Загальне оцінювання успішності школярів на уроках з образотворчого мистецтва здійснюється вчителем за 12-бальною шкалою згідно з початковим, середнім, достатнім чи високим рівнем оволодіння знаннями та майстерністю в практичній діяльності. При цьому кожен наступний рівень вимог не лише включає вимоги попереднього, а також додає нові.

Засвоєння знань, оволодіння уміннями та навичками школярами із ТПМ на *початковому рівні* (1–3 бали) передбачає, що знання учнів є безсистемними, поверховими та фрагментарними, тому художньо-практична діяльність здійснюється лише з активною допомогою вчителя.

Середній рівень (4–6 балів) характеризується набуттям знань учнями у вигляді механічного засвоєння змісту основних понять і вмінням виконувати практичні завдання тільки на репродуктивному рівні.

Про засвоєння знань, оволодіння уміннями та навичками на *достатньому рівні* (7–9 балів) можна говорити тоді, коли школярі усвідомлюють зміст понять, встановлюють причинно-наслідкові зв'язки між ними, можуть пояснити хід своїх міркувань, здатні виконувати завдання на рівні аналогії та не потребують значної допомоги вчителя.

Високий рівень (10–12 балів) передбачає володіння учнями системою понять із повним розумінням та аргументуванням внутрішньо- та міжпредметних зв'язків,

виконання школярами не лише самостійних художньо-практичних, а й власне креативних робіт.

Завершує програму трикомпонентний **перелік орієнтовних показників сформованості галузевої компетентності** школярів на кінець навчального року.

Психомовленнєвий компонент *«Розуміння змісту навчального матеріалу»* включає перелік тих показників у пізнавальній, мовленнєвій діяльності, емоційно-вольовій сфері, які знаходяться в зоні актуального розвитку (за Л. С. Виготським) учня та є обов'язковими передумовами засвоєння нового навчального матеріалу на невербальному та вербальному рівнях.

Психомовленнєвий компонент *«Засвоєння знань, формування умінь і навичок»* передбачає перелік тих показників, які перебувають у зоні найближчого розвитку школяра і знаходяться на рівні початкового засвоєння чи розширення вже наявних знань, формування нових умінь і навичок.

Операційно-технологічний компонент *«Застосування набутих знань, умінь і навичок у практичній художній діяльності»* охоплює перелік тих показників у художньо-образотворчій діяльності учня, котрі реалізуються ним самостійно чи з допомогою вчителя на практиці.

Виокремлення саме таких компонентів допоможе учителю не лише оцінити продуктивність спільної з учнями діяльності, а й проаналізувати ефективність добору форм і методів роботи, що стимулюватимуть учнів до художньо-естетичного зростання.

6 клас

Жанри образотворчого мистецтва

Зміст основної загальної освіти	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
<i>Тема 1. Відтворення образів тварин у анімалістичному жанрі (5 год.)</i>		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Бесіда «У світі тварин». Свійські тварини і звірі, тварини жарких і холодних країв. ▪ Анімалістичний жанр як найдавніший в історії розвитку людини, його особливості. ▪ Створення врівноваженої анімалістичної композиції. Прийоми компоновання елементів зображення у певному форматі. ▪ Лінійна перспектива і світлотінь як засоби художньої виразності та вираження об'ємної форми. <p>Орієнтовні тематичні завдання (на вибір): «Домашні улюбленці», «Цікавинки зоопарку», «Тварини різних континентів», «Біля водопою», «Дорослі й малюки», «Подорож сторінками Червоної Книги», «Чарівний звір», «Незвичний тваринний світ» (за мотивами робіт Марії</p>	<p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>відчуває та виражає</i> (мімікою, в образотворчій діяльності та мовленнєвими засобами) емоційне ставлення до краси в природі та мистецтві; ▪ <i>має уявлення</i> про: <ul style="list-style-type: none"> – анімалістичний жанр та його особливості; – засоби вираження об'ємно-пластичних якостей форми (точка, лінія, штрих, фактура, тон, колір; світло, тінь, півтінь, рефлекс, відблиск, власна та падаюча тінь); ▪ <i>виокремлює</i> роботи, виконані в анімалістичному жанрі, серед інших жанрів образотворчого мистецтва; ▪ <i>диференціює</i> і <i>називає</i> площинні та об'ємні зображення реалістичних і декоративних образів тварин у статиці та динаміці; ▪ <i>розглядає</i> картину, <i>відповідає на запитання</i> вчителя за її змістом, <i>складає</i> по ній зв'язну <i>розповідь</i>, у т. ч. й описову; ▪ <i>аналізує</i> та <i>може розповісти</i> (з незначною допомогою вчителя) про свої почуття від побаченого; ▪ <i>застосовує</i> різні художні техніки та матеріали; ▪ <i>вміє</i> (самостійно та з незначною допомогою 	<p>Знайомство з анімалістичним жанром. Формування контекстуально зумовлених лексичних узагальнень іменників (рефлекс, соус), прикметника (анімалістичний). Уточнення категоріального рівня лексичних узагальнень іменників (штрих, фактура, тон, світло, тінь, півтінь, відблиск). Уточнення лексичної системності у вживанні іменників (звір – тварина). Вироблення вміння вживати синонімічні (свійський – домашній) та антонімічні (свійський – дикий, жаркий – холодний; статичний – динамічний, площинний – об'ємний, реалістичний – декоративний) пари прикметників. Уточнення розуміння та здійснення пояснення значення слів-паронімів (тінь – тин; звір – двір, білка – гілка, лис – рис, корова – корона, коза – коса тощо). Збагачення емоційно-естетичного досвіду. Удосконалення вміння контролювати власне мовлення та самостійно виправляти помилки під час усних відповідей. Поліпшення інтегративної діяльності аналізаторів, міжпівкульної взаємодії.</p>

<p>Примаченко)».</p> <p>Матеріали та техніки виконання (на вибір): олівці, ручки (кулькові, гелеві), туш, перо, фломастери, пензлики, гуашеві, акварельні фарби, соус; папір різного формату, тону тощо. Графічні, живописні та змішані техніки, графографія, техніка накладання тонкого шару прозорих фарб на просохлі фарби, техніка роботи мазками, малювання дрібними мазками правильної форми, оригамі.</p>	<p>вчителя – з опорою на вербальний зразок, запитання, алгоритм тощо):</p> <ul style="list-style-type: none"> – обирати формат та різні варіанти розташування елементів композиції з урахуванням форми, пропорцій і колірної гами; – узагальнювати та спрощувати образи зображуваних тварин із урахуванням пропорцій; – відтворювати на папері площинні та об'ємні образи тварин, відображуючи їх у статиці та динаміці, створюючи врівноважену анімалістичну композицію; – планувати, поетапно контролювати процес виконання роботи, адекватно оцінювати результат виконаного завдання, знаходити шляхи вдосконалення, помічати і виправляти недоліки власної роботи; – складати фонетично, лексично та граматично правильну зв'язну розповідь за змістом виконаної роботи; <p>▪ <i>дотримується</i> правил культури роботи, гігієни та техніки безпеки під час виконання завдань на уроці та у самостійній художньо-творчій діяльності, може розповісти про них</p>	<p>Акцентування уваги на фонетичній, лексичній і граматичній правильності мовлення.</p> <p>Сприяння емоційному насиченню.</p> <p>Розвиток зорового, слухового сприймання, уваги та логічної пам'яті, тактильного, кінестетичного сприймання, кінетичного праксису; усного зв'язного описового монологічного мовлення; асоціативного, теоретично-рефлексивного мислення, розумових операцій порівняння, аналізу, синтезу, класифікації, умовиводів; операцій ймовірного прогнозування на лексичному та граматичному рівні; зорового, слухового, смислового, рухового контролю на фонетичному, лексичному, графічному матеріалі; просторового орієнтування; емоційно-вольової сфери, фантазії, творчої уяви; зорово-моторної координації, диференційованих рухів пальців і кисті руки.</p> <p>Підвищення естетичної свідомості, загальнокультурної та художньої компетентності.</p> <p>Виховання інтересу до різних жанрів образотворчого мистецтва.</p> <p>Виховання посидючості, організованості, охайності, дисциплінованості, прагнення доводити справу до кінця, досягаючи хороших результатів</p>
<p><i>Тема 2. Пейзаж як жанр образотворчого мистецтва (6 год.)</i></p>		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Бесіда «Чарівні картини природи». Вода та суходіл у природі. ▪ Пейзажний жанр і його особливості. Види пейзажів. ▪ Створення пейзажної композиції. Композиційні засоби 	<p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>відчуває та виражає</i> (мімікою, в образотворчій діяльності та мовленнєвими засобами) емоційне ставлення до краси в природі та мистецтві; ▪ <i>має уявлення</i> про: <ul style="list-style-type: none"> – пейзаж як жанр образотворчого мистецтва, його особливості; 	<p>Розширення знань про пейзаж як один із жанрів образотворчого мистецтва.</p> <p>Формування уявлень про композиційні засоби та прийоми у пейзажному живописі.</p> <p>Формування контекстуально зумовлених лексичних узагальнень іменників (перспектива, кольорознавство), прикметників (повітряний –</p>

<p>та прийоми.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Світлотінь як засіб художньої виразності. Закони лінійної та повітряної перспективи. Колірно-повітряна перспектива. Передача уявного простору. <p>Орієнтовні тематичні завдання (на вибір): «Я бачу, а ти – ні, я описую, а ти малюєш» (робота парами), «Краса навколо нас», «Мій улюблений пейзаж», «Міський бульвар», «На березі озера (річки)», «Осінні картини», «Моя улюблена пора року», «Ой, летіли дикі гуси», «Мальовнича Україна», «Мандрівка довжиною у п'ять років», «Місто моєї мрії».</p> <p>Матеріали та техніки виконання (на вибір): олівці, ручки (кулькові, гелеві), туш, перо, фломастери, пензлики, гуашеві, акварельні фарби, соус; папір різного формату тощо. Графічні, живописні та змішані техніки</p>	<ul style="list-style-type: none"> – композиційні засоби та прийоми малювання пейзажу; – лінійну та повітряну перспективу, вплив світла на колір; ▪ <i>виокремлює</i> пейзажі серед інших жанрів образотворчого мистецтва; ▪ <i>спостерігає</i> за впливом світла на зміну кольорів та відтінків у природному середовищі, <i>визначає</i> та <i>описує</i> (з незначною допомогою вчителя) зміну кольору природних форм відповідно до частини доби (день – вечір – ніч) і пори року (осінь – зима); ▪ шляхом експериментально-дослідницької діяльності <i>порівнює</i> природне та штучне світло, локальний і зумовлений колір; ▪ <i>знає</i> види пейзажів в залежності від художньої техніки (графічний, живописний), пори року (зимовий, літній, осінній, весняний), відповідно до зосередження уваги художника та характеру зображення (міський, сільський, архітектурний, індустріальний, морський, космічний; історичний, фантастичний); ▪ <i>розрізняє</i> види пейзажів та <i>називає</i> (із незначною допомогою вчителя) окремі з них; ▪ <i>розглядає</i> картину і за завданням учителя (з опорою на вербальний зразок і без нього): <ul style="list-style-type: none"> – <i>відповідає на запитання</i> за її змістом; – <i>складає</i> по ній зв'язну описову <i>розповідь</i>; – <i>розширює</i> її межі, уявляючи собі щось (когось) та <i>описує</i> це; – <i>уявляє</i> та <i>описує</i> її в інші пори року; – <i>уявляє</i> та <i>описує</i> її в інші частини доби; – <i>фантазує</i> та <i>розповідає</i>, що може побачити, 	<p>лінійний, локальний – зумовлений).</p> <p>Уточнення категоріального рівня лексичних узагальнень іменників (пейзаж, світлотінь).</p> <p>Уточнення лексичної системності у вживанні іменників (луг – поле, гай – ліс, гори – пагорби, море – океан – озеро – ріка – струмок – джерело; гроза – блискавка – грім).</p> <p>Вироблення вміння вживати синонімічні (поле – нива, луг – луки), семантично близькі (дощ – злива) пари іменників та антонімічні (день – ніч, зима – літо) пари іменників і прикметників (лінійний – повітряний, природний – штучний, міський – сільський, історичний – фантастичний, зимовий – літній, теплий – холодний).</p> <p>Уточнення розуміння та вміння пояснити значення слів-паронімів (вода – вона, злива – слива, ліс – лис, луки – руки, море – горе, гори – нори, марина – малина тощо).</p> <p>Уточнення розуміння іменників-омонімів (Марина (жіноче ім'я) – марина (зображення моря)).</p> <p>Закріплення вміння утворювати відносні прикметники від іменників (графіка – графічний, живопис – живописний, космос – космічний, море – морський, місто – міський, зима – зимовий, історія – історичний тощо).</p> <p>Удосконалення мистецького бачення.</p> <p>Сприяння емоційному насиченню естетичного досвіду враженнями та переживаннями.</p> <p>Удосконалення вміння самостійно помічати та виправляти помилки під час усних відповідей.</p> <p>Поліпшення інтегративної діяльності аналізаторів, міжпівкульної взаємодії.</p>
---	--	---

	<p>коли прийде сюди через п'ять років; – <i>аналізує</i> та <i>може розповісти</i> (з незначною допомогою вчителя) про свої почуття від побаченого;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>застосовує</i> різні художні техніки та матеріали; ▪ <i>вміє</i> (самостійно та з незначною допомогою вчителя – з опорою на вербальний зразок, запитання, алгоритм тощо): <ul style="list-style-type: none"> – компонувати елементи зображення у певному форматі під час створення врівноваженої пейзажної композиції; – передавати уявний простір засобами лінійної та повітряної перспективи; – створювати живописні та графічні пейзажі; – планувати, поетапно контролювати процес виконання роботи, помічати та виправляти недоліки власної роботи, знаходити шляхи вдосконалення, адекватно оцінювати результат; – складати фонетично, лексично та граматично правильну зв'язну розповідь за змістом виконаної роботи; ▪ <i>дотримується</i> правил культури роботи, гігієни та техніки безпеки під час виконання завдань на уроці та у самостійній художньо-творчій діяльності, може розповісти про них та пояснити важливість їх дотримання 	<p>Акцентування уваги на фонетичній, лексичній і граматичній правильності мовлення. Розвиток зорового, слухового сприймання, уваги та логічної пам'яті, тактильного, кінестетичного сприймання, кінетичного праксису; усного зв'язного описового монологічного мовлення; асоціативного, теоретично-рефлексивного мислення, мисленневих операцій порівняння, аналізу, синтезу, класифікації, умовиводів, вміння встановлювати причинно-наслідкові, у т. ч. й міжпредметні, зв'язки; операцій ймовірного прогнозування на лексичному та граматичному рівні; зорового, слухового, смислового, рухового контролю на фонетичному, лексичному, графічному матеріалі; просторового орієнтування; емоційно-вольової сфери, фантазії, творчої уяви; зорово-моторної координації, диференційованих рухів пальців і кисті руки. Збільшення естетичної свідомості, загальнокультурної та художньої компетентності. Виховання інтересу до різних жанрів образотворчого мистецтва. Виховання організованості, охайності, дисциплінованості, інтересу до зображувальної діяльності, вміння бачити прекрасне в оточуючому, прагнення зображувати його</p>
Узагальнення (1 год.)		

Тема 3. Втілення художнього образу в портреті (4 год.)

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Бесіда «Я і ми. Краса зовні та всередині нас». Збагачення індивідуального художньо-естетичного та морально-суспільного досвіду. ▪ Портретний жанр і його особливості у живописі, графіці, скульптурі. ▪ Зображення фігури людини з урахуванням пропорцій, віку, статі, характеру, професії. Послідовність побудови голови людини на площині. ▪ Поняття шаржу і карикатури, художні прийоми для їх створення. Колір та форма як основні засоби втілення художнього образу. <p>Орієнтовні тематичні завдання (на вибір): «Мій тато (моя мама) – лікар (інша професія)», «Моя родина» (груповий портрет), «Ось я який!», «А я просто українка, україночка (українець)» (автопортрет), «Моя рідненька бабуся (інший член родини)», «Мій найкращий друг (подруга)», «У хлопчика-Іванка сорочка-вишиванка», «Гуморинки-цікавинки».</p>	<p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>відчуває та виражає</i> (мімікою, в образотворчій діяльності та мовленнєвими засобами) емоційне ставлення до краси природи та мистецтва; ▪ <i>помічає</i> красу людини у професії (старанність, відповідальність), вчинках (допомога, доброзичливість), мовленні (чіткість, правильність, доречність), рухах (пластика), одязі (чистота, охайність); ▪ <i>порівнює</i> характерологічні особливості оточуючих людей та літературних героїв, специфіку їх професій, захоплень тощо і <i>може зазначити</i>, що йому / їй найбільше до вподоби; ▪ <i>має уявлення</i> про: <ul style="list-style-type: none"> – портрет як жанр образотворчого мистецтва, його особливості; – специфіку втілення портретного жанру у живописі, графіці та скульптурі; ▪ <i>виокремлює</i> портрет серед інших жанрів образотворчого мистецтва; ▪ <i>розуміє</i> та <i>може пояснити</i> (з незначною допомогою вчителя): <ul style="list-style-type: none"> – відмінності, збіг чи його відсутність у зовнішній та внутрішній красі людини – доброзичливо-гумористичне значення шаржів та карикатур ▪ <i>розглядає</i> картину і за завданням учителя (з опорою на вербальний зразок і без нього): <ul style="list-style-type: none"> – <i>відповідає</i> на запитання за її змістом; – <i>складає</i> по ній зв'язну описову розповідь, 	<p>Розширення знань про портрет як один із жанрів образотворчого мистецтва.</p> <p>Формування контекстуально зумовлених лексичних узагальнень іменників (шарж, карикатура, замальовка).</p> <p>Уточнення категоріального рівня лексичних узагальнень іменників на позначення професій.</p> <p>Уточнення лексичної системності у вживанні прикметників (коричневий костюм – карі очі – каштанове волосся; сивий дідусь – сіра сорочка – срібна обручка; бліде обличчя – білий комірць; рум'яне обличчя – червоні губи).</p> <p>Уточнення значень багатозначних іменників (ніс – у людини, човна, носик – у дитини, чайника, вушко – у дівчинки, голки, гудзика, хвостик – у мишки, яблука).</p> <p>Вироблення вміння вживати антонімічні пари прикметників (молодий – старий, сумний – веселий, білявий – чорнявий, круглолиций – довголиций, вусатий – безвусий, чоловічий – жіночий (портрет), рум'яний – блідий (обличчя), рідкий – густий, довгий – короткий, прямий – кучерявий (волосся), темний – світлий (очі, волосся), широкий – низький (лоб), великий – малий (ніс, вуха, очі), тонкі – товсті (губи)</p> <p>Вироблення вміння вживати синонімічні пари іменників (лице – обличчя, лоб – чоло, волосся – чуб) та прикметників (веселий – усміхнений, чорнявий – чорноволосий, гарний – красивий, товстий – дебелий – огрядний).</p>
--	---	--

<p>Матеріали та техніки виконання (на вибір): олівці, ручки (кулькові, гелеві), туш, перо, фломастери, пензлики, гуашеві, акварельні фарби, соус; папір різного формату та форми тощо. Графічні, живописні та змішані техніки</p>	<p>застосовуючи прийом «усного малювання»;</p> <ul style="list-style-type: none"> – здійснює порівняльні розповіді на основі контрасту портретів; ▪ <i>аналізує</i> та <i>може розповісти</i> (з незначною допомогою вчителя) про свої враження від побаченого; ▪ <i>застосовує</i>, вміло поєднуючи, різні художні техніки та матеріали; ▪ <i>вміє</i> (самостійно та з незначною допомогою вчителя – з опорою на вербальний зразок, запитання, алгоритм тощо): – розрізняти та передавати в малюнку емоційний стан людини; – зображати площинну та об’ємну фігуру людини у статичному та динамічному положенні з урахуванням пропорційних, вікових, статевих, характерологічних і професійних характеристик; – виконувати площинне зображення голови людини (по пам’яті, за уявою); відтворювати в роботі особливості міміки та жестів людини; – малювати карикатури та шаржі на літературні та сценічні персонажі, використовуючи кольорову гаму та різноманітність форм; – планувати, поетапно контролювати процес виконання роботи, адекватно оцінювати результат, знаходити шляхи вдосконалення, виправляти недоліки у власній роботі; – складати фонетично, лексично та граматично правильну зв’язну розповідь за змістом виконаної роботи; ▪ <i>дотримується</i> правил культури праці, гігієни та техніки безпеки під час виконання завдань 	<p>Вправління у словотворенні іменників-назв частин тіла людини за допомогою зменшувально-пестливих суфіксів (шия – шийка, очі – очка, рука – ручка, ніс – носик тощо).</p> <p>Вправління у словотворенні відносних прикметників від іменників на позначення емоційного стану людини (радість – радісний, злість – злий, сум – сумний, переляк – переляканий, усмішка – усміхнений тощо).</p> <p>Вправління у словотворенні прикметників, утворених від складання двох основ (карі + очі = карокий, рум’яні + щоки = рум’янощокий, білі + зуби = білозубий, чорні + брови = чорнобровий, сива + борода = сивобородий тощо).</p> <p>Уточнення розуміння та здійснення пояснення значення слів-паронімів (лоб – лом, очі – осі, губи – зуби, ніс – ліс, шия – шина, шарж – шарм, краса – каса).</p> <p>Поліпшення інтегративної діяльності аналізаторів, міжпівкульної взаємодії.</p> <p>Розвиток спостережливості; зорового, слухового сприймання, уваги та логічної пам’яті, тактильного, кінестетичного сприймання, кінетичного праксису; усного зв’язного описового монологічного мовлення; асоціативного, теоретично-рефлексивного мислення, мисленнєвих операцій порівняння, аналізу, синтезу, класифікації; операцій ймовірного прогнозування на лексичному та граматичному рівні; зорового, слухового, смислового, рухового контролю на фонетичному, лексичному, графічному матеріалі; просторового орієнтування; емоційно-вольової сфери, творчої уяви, чуття симетрії, пропорції; окоміру, зорово-</p>
--	--	--

	на уроці та у самостійній художньо-творчій діяльності, може розповісти про них, аргументувавши важливість їх виконання	моторної координації, диференційованих рухів пальців і кисті руки. Збільшення естетичної свідомості, загальнокультурної та художньої компетентності. Виховання інтересу до світу професій, правильної соціальної поведінки з урахуванням морально-етичних норм
Тема 4. Побутовий жанр в образотворчому мистецтві (5 год.)		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Бесіда «Втілення художніх образів у побутовому жанрі образотворчого мистецтва». Побутовий жанр та його особливості відтворення у різного роду композиціях. ▪ Поняття ескізу. Втілення задумів композиції в ескізній формі. <p>Орієнтовні тематичні завдання (на вибір): «Мій вихідний день», «Родинне свято», «Як я провів (-ла) канікули», «Готуємось до свята», «В гостях у бабусі», «Моя майбутня професія», «Веселі розваги», «Вишивала дівчина рушники (сорочки)», «Українські вечорниці», «На ярмарку».</p> <p>Матеріали та техніки виконання (на вибір): олівці, ручки (кулькові, гелеві), туш, перо, фломастери, пензлики, гуашеві, акварельні фарби, соус; аркуші паперу різного формату</p>	<p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>відчуває та виражає</i> (мімікою, в образотворчій діяльності та мовленнєвими засобами) емоційне ставлення до краси в природі та мистецтві; ▪ <i>має уявлення</i> про побутовий жанр, що характеризується відтворенням сцен повсякденного життя; ▪ <i>виокремлює</i> побутовий серед інших жанрів образотворчого мистецтва; ▪ <i>диференціює</i> ескіз і готове зображення; ▪ <i>розрізняє</i> сюжетно-тематичні та декоративні композиції побутового жанру; ▪ <i>розглядає</i> картину і за завданням учителя (з опорою на вербальний зразок і без нього): <ul style="list-style-type: none"> – <i>відповідає на запитання</i> за її змістом; – <i>складає</i> по ній зв'язну описову <i>розповідь</i>, у т.ч. використовуючи різні часові форми (теперішній, минулий, майбутній час); – <i>інтерпретує</i> жанрові роботи художників, цілісно та зв'язно висловлюючи власну думку (з незначною допомогою вчителя); – <i>придумує імена</i> зображеним на картині героям; – <i>складає розповідь</i> від імені зображеного персонажу; 	<p>Ознайомлення з побутовим жанром образотворчого мистецтва.</p> <p>Формування контекстуально зумовлених лексичних узагальнень іменників (ескіз).</p> <p>Формування культури почуттів, особистісно-ціннісного ставлення до дійсності та мистецтва, здатності до самореалізації, потреби в духовному самовдосконаленні.</p> <p>Збагачення індивідуального художньо-естетичного досвіду.</p> <p>Уточнення категоріального рівня лексичних узагальнень іменників на позначення професій, предикативного словника на позначення різного роду дій.</p> <p>Уточнення лексичної системності у вживанні дієслів (шити – пришивати – вишивати – плести, малювати – фарбувати – розфарбовувати – розмальовувати, купати – полоскати – мити – плавати, рубати – пиляти – різати – розрізати – відрізати тощо).</p> <p>Уточнення значень багатозначних дієслів (йде – годинник, людина, тварина, поїзд, сніг тощо).</p> <p>Вироблення вміння вживати синонімічні та антонімічні пари дієслів.</p>

<p>тощо. Графічні, живописні та змішані техніки</p>	<p>– уявляє та розповідає про події, які передували зображеним; які можуть бути продовженням зображеного епізоду;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ аналізує та може розповісти (з незначною допомогою вчителя) про свої почуття від побаченого; ▪ свідомо застосовує та творчо використовує різні інструменти, матеріали та техніки, у т. ч. й змішані; ▪ вміє (самостійно та з незначною допомогою вчителя – з опорою на вербальний зразок, запитання, алгоритм тощо): <p>– визначати та розповісти про родинні чи виробничі стосунки зображених відносин, професії героїв, їх характер та емоційний стан;</p> <p>– створювати композиції в ескізній формі та завершувати роботу відповідно до задуму;</p> <p>– зображувати події з власного життя, життя реальних людей, літературних чи сценічних героїв;</p> <ul style="list-style-type: none"> – планувати, поетапно контролювати процес виконання роботи, адекватно оцінювати результат, знаходити шляхи вдосконалення, виправляти недоліки власної роботи; – складати фонетично, лексично та граматично правильну зв'язну розповідь за змістом виконаної роботи; <ul style="list-style-type: none"> ▪ дотримується правил культури праці, гігієни та техніки безпеки під час виконання завдань на уроці та при самостійній художньо-творчій діяльності, може розповісти про них 	<p>Вправління у правильному розумінні та вживанні дієслів у формі однини та множини, різних родових та часових формах, доконаного та недоконаного виду, наказового способу.</p> <p>Уточнення розуміння та здійснення пояснення значення дієслів-паронімів (везти – вести, лити – жити – шити – мити – рити – бити – пити, білити – біліти, носити – косити).</p> <p>Поліпшення інтегративної діяльності аналізаторів, міжпівкульної взаємодії.</p> <p>Розвиток зорового, слухового сприймання, уваги та логічної пам'яті, тактильного, кінестетичного сприймання, кінетичного праксису; усного зв'язного описового монологічного мовлення; асоціативного, теоретично-рефлексивного мислення, мисленнєвих операцій порівняння, аналізу, синтезу, класифікації, умовиводів; операцій ймовірного прогнозування на лексичному та граматичному рівні; зорового, слухового, смислового, рухового контролю на фонетичному, лексичному, графічному матеріалі; просторового орієнтування; емоційно-вольової сфери, фантазії, творчої уяви; зорово-моторної координації, диференційованих рухів пальців і кисті руки.</p> <p>Збільшення естетичної свідомості, загальнокультурної та художньої компетентності.</p> <p>Виховання інтересу до різних жанрів образотворчого мистецтва.</p> <p>Виховання морально-етичних норм, організованості, охайності, дисциплінованості</p>
Узагальнення (1 год.)		

Тема 5. Натюрморт як жанр образотворчого мистецтва (6 год.)

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Бесіда «Живі картини». Збагачення індивідуального художньо-естетичного досвіду. ▪ Натюрморт та його особливості у реалістичному та декоративному втіленні. ▪ Види натюрмортів. ▪ Створення цілісної композиції в натюрморті. Використання засобів світлотіні та кольору. <p>Орієнтовні тематичні завдання (на вибір): «Бабусині гостинці», «Чудові квіти весняні», «Сніданок», «Весняний натюрморт», «Гончарний круг», «Геометричний натюрморт», «Творимо разом» (створення натюрмарту парами).</p> <p>Матеріали та техніки виконання (на вибір): олівці, ручки (кулькові, гелеві), туш, перо, фломастери, пензлики, гуашеві, акварельні фарби, соус; аркуші паперу різного формату, тону тощо. Графічні, живописні та змішані техніки</p>	<p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>відчуває та виражає</i> (мімікою, в образотворчій діяльності та мовленнєвими засобами) емоційне ставлення до краси в природі та мистецтві; ▪ <i>має уявлення</i> про: <ul style="list-style-type: none"> – натюрморт як жанр образотворчого мистецтва; – основні види натюрмортів (живописний, графічний); ▪ <i>виокремлює</i> натюрморт серед інших жанрів образотворчого мистецтва; ▪ за допомогою картонної рамочки <i>знаходить</i> в найближчому оточенні групу предметів, які можуть утворити або реально утворюють натюрморт, <i>розповідає</i> про побачене; <ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>оцінює</i> вдалість композиційної та логічної побудови натюрмарту, його кольорове рішення; ▪ <i>розглядає</i> зображення натюрмарту і за завданням учителя (з опорою на вербальний зразок і без нього): <ul style="list-style-type: none"> – відповідає на запитання за змістом; – складає зв'язну описову розповідь; – розповідає про свій емоційний стан від споглядання натюрмарту; ▪ <i>застосовує</i> закони кольорознавства, прийоми композиції, техніки та матеріали у художньо-практичній діяльності відповідно до творчого задуму; ▪ <i>свідомо застосовує</i> та творчо <i>використовує</i> різні інструменти, матеріали та техніки, у т. ч. й змішані; 	<p>Розширення знань про натюрморт як один із жанрів образотворчого мистецтва.</p> <p>Уточнення категоріального рівня лексичних узагальнень іменників на позначення рослин, предметів побуту та вжитку, відносних прикметників на позначення площинної та об'ємної форми предметів.</p> <p>Вироблення вміння вживати антонімічні пари прикметників (природний – штучний, великий – малий, темний – світлий, теплий – холодний), прислівників (ближче – далі, вище – нижче, праворуч – ліворуч).</p> <p>Вироблення вміння вживати синонімічні пари прикметників (чистий – прозорий, яскравий – насичений, тьмянний – блідий).</p> <p>Вправління у правильному вживанні іменників у орудному (ваза з квітами, кошик з грибами), знахідному (бачу що у натюрморті?), місцевому (на столі, у фруктовниці) відмінках однини та множини.</p> <p>Вправління у розумінні та самостійному вживанні порівняльних образних зворотів (яблука ніби налиті соком і світяться як сонце; квіти свіжі, ніжні та прозорі, ніби умиті весняним дощем).</p> <p>Поліпшення інтегративної діяльності аналізаторів, міжпівкульної взаємодії.</p> <p>Розвиток зорового, слухового сприймання, уваги та логічної пам'яті, тактильного, кінестетичного сприймання, кінетичного праксису; усного зв'язного описового монологічного, діалогічного мовлення; асоціативного, теоретично-</p>
---	---	---

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>вміє</i> (самостійно та з незначною допомогою вчителя – з опорою на вербальний зразок, запитання, алгоритм тощо): <ul style="list-style-type: none"> – виставляти натюрморт із оточуючих предметів, натуральних (муляжів) овочів і фруктів, квітів, предметів побуту та вжитку; – малювати живописні та графічні натюрморти з натури та з використанням натури; – спрощувати форму предмета, співвідносячи її з відповідною геометричною фігурою; – зображувати предмети натюрморту з урахуванням їх освітлення; – створювати кілька ескізів, об'єктивно оцінювати їх, порівнюючи з натурою, і відбирати найвдаліший варіант зображення; – створювати цілісну композицію з предметів близьких видо-родових груп із урахуванням колірною, розмірового та просторового рішень; – планувати, поетапно контролювати процес виконання роботи, адекватно оцінювати результат, знаходити шляхи вдосконалення, виправляти недоліки власної роботи; – складати фонетично, лексично та граматично правильну зв'язну розповідь за змістом виконаної роботи; <p><i>дотримується</i> правил культури роботи, гігієни та техніки безпеки під час виконання завдань на уроці та у самостійній художньо-творчій діяльності, може розповісти про них</p>	<p>рефлексивного мислення, мисленнєвих операцій порівняння, аналізу, синтезу, класифікації, умовиводів; операцій ймовірного прогнозування на лексичному та граматичному рівні; зорового, слухового, смислового, рухового контролю на фонетичному, лексичному, графічному матеріалі; просторового орієнтування; емоційно-вольової сфери, фантазії, творчої уяви; зорово-моторної координації, диференційованих рухів пальців і кисті руки.</p> <p>Формування культури почуттів, особистісно-ціннісного ставлення до дійсності та мистецтва, здатності до самореалізації, потреби в духовному самовдосконаленні.</p> <p>Збагачення індивідуального художньо-естетичного досвіду.</p> <p>Збільшення естетичної свідомості, загальнокультурної та художньої компетентності.</p> <p>Акцентування уваги на фонетичній, лексичній і граматичній правильності мовлення.</p> <p>Сприяння емоційному насиченню.</p> <p>Виховання інтересу до різних жанрів образотворчого мистецтва.</p> <p>Виховання морально-етичних норм, організованості, охайності, дисциплінованості</p>
<i>Узагальнення (1 год.)</i>		

Тема 6. Історичний, міфологічний, релігійний, батальний жанри образотворчого мистецтва (5 год.)

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Бесіда «Моя країна Україна: від минулого до сучасності». ▪ Історичний, міфологічний, релігійний і батальний жанри образотворчого мистецтва, їх особливості. ▪ Замальовки, начерки, ескізи. Специфіка створення сюжетно-тематичних композицій різних жанрів. <p>Орієнтовні тематичні завдання (на вибір): «Міфи та легенди рідного краю», «Замальовки до улюблених художніх творів», «Сторінками «Кобзаря», «Історична спадщина України», «Церковні дзвони», «Молитва до небес», «Музейні експозиції у спогадах, образах, сюжетах».</p> <p>Матеріали та техніки виконання (на вибір): олівці, ручки (кулькові, гелеві), туш, перо, фломастери, пензлики, гуашеві, акварельні фарби, соус; аркуші паперу різного формату тощо. Графічні, живописні та змішані техніки</p>	<p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>відчуває та виражає</i> (мімікою, в образотворчій діяльності та мовленнєвими засобами) емоційне ставлення до краси в природі та мистецтві; ▪ <i>має уявлення</i> про: <ul style="list-style-type: none"> – історичний жанр як засіб зображення значущих для окремого народу чи людства подій минулого; – міфологічний жанр, у якому явища природи та суспільного життя подаються у персоніфікованій, наочно-образній формі; – релігійний жанр, який втілює набір культурних, моральних і духовних цінностей, що обумовлюють поведінку людини; – батальний жанр, котрий відображає воєнні події та життя армії; – специфіку компонування сюжетно-тематичних композицій різних жанрів; <p><i>виокремлює та диференціює</i> жанри образотворчого мистецтва;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>розглядає</i> картину і за завданням учителя (з опорою на вербальний зразок і без нього): <ul style="list-style-type: none"> – <i>відповідає на запитання</i> за її змістом; – <i>складає</i> по ній зв'язну описову <i>розповідь</i>; – <i>інтерпретує</i> жанрові роботи художників, цілісно та зв'язно висловлюючи власну думку (з незначною допомогою вчителя); ▪ <i>аналізує та може розповісти</i> (з незначною допомогою вчителя) про свої почуття від побаченого; ▪ <i>вміє</i> (самостійно та з незначною допомогою вчителя – з опорою на вербальний зразок, 	<p>Формування контекстуально зумовлених лексичних узагальнень іменників (замальовка, начерк); відносних прикметників (батальний, міфологічний). Формування навичок смислового контролю та операцій ймовірного прогнозування у створенні сюжетно-тематичних композицій різних жанрів. Вироблення вміння вживати синонімічні ряди іменників (баталія – бій – битва), прикметників (біблійний – релігійний). Вироблення вміння вживати антонімічні пари іменників (війна – мир, перемога – поразка), прикметників (статичний – динамічний, площинний – об'ємний). Уточнення лексичної системності у вживанні іменників (начерк – малюнок). Уточнення значень багатозначних іменників (баталія – битва і сварка). Уточнення розуміння та здійснення пояснення значення іменників-паронімів (баталія – бакалія, битва – бритва, сили – жили, бій – бий). Вправління в утворенні відносних прикметників від іменників (історія – історичний, міфологія – міфологічний, релігія – релігійний). Поліпшення інтегративної діяльності аналізаторів, міжпівкульної взаємодії. Розвиток зорового, слухового сприймання, уваги та логічної пам'яті, тактильного, кінестетичного сприймання, кінетичного праксису; усного зв'язного описового монологічного, діалогічного мовлення; асоціативного, теоретично-рефлексивного мислення, мисленнєвих операцій</p>
---	--	--

	<p>запитання, алгоритм тощо):</p> <ul style="list-style-type: none"> – зображувати статичні та динамічні образи людей на площині та в об'ємі з дотриманням пропорцій побудови фігури; – втілювати пластичну виразність художніх образів, нашвидкуруч виконуючи замальовки, начерки, ескізи в різних жанрах образотворчого мистецтва; – створювати різні сюжетно-тематичні композиції з урахуванням формату, пропорцій, просторово-часового розташування елементів, відповідної кольорової гами; – планувати, поетапно контролювати процес реалізації задуму, адекватно оцінювати результат, знаходити шляхи вдосконалення, виправляти недоліки власної роботи; – складати фонетично, лексично та граматично правильну зв'язну розповідь за змістом виконаної роботи; <p>свідомо <i>застосовує</i> та творчо <i>використовує</i> різні інструменти, матеріали та техніки, у т. ч. й змішані, в залежності від задуму;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>дотримується</i> техніки безпеки під час виконання завдань 	<p>порівняння, аналізу, синтезу, класифікації, умовиводів; операцій ймовірного прогнозування на лексичному та граматичному рівні; зорового, слухового, смислового, рухового контролю на фонетичному, лексичному, графічному матеріалі; просторового орієнтування; емоційно-вольової сфери, фантазії, творчої уяви; зорово-моторної координації, диференційованих рухів пальців і кисті руки.</p> <p>Формування культури почуттів, особистісно-ціннісного ставлення до дійсності та мистецтва, здатності до самореалізації, потреби в духовному самовдосконаленні.</p> <p>Збагачення індивідуального художньо-естетичного досвіду.</p> <p>Підвищення рівня естетичної свідомості, загальнокультурної та художньої компетентності.</p> <p>Акцентування уваги на фонетичній, лексичній і граматичній правильності мовлення.</p> <p>Сприяння емоційному насиченню.</p> <p>Виховання інтересу до різних жанрів образотворчого мистецтва.</p> <p>Виховання дисциплінованості та організованості</p>
<i>Узагальнення (1 год.)</i>		

Показниками сформованості галузевої компетентності учнів шостого класу загальноосвітньої чи спеціальної школи для дітей із тяжкими порушеннями мовлення з предмету «Образотворче мистецтво» на кінець навчального року виступають:

1. Розуміння змісту навчального матеріалу (психомовленнєвий компонент):

- цілісного сприймання дійсності за художньо-естетичними законами;
- образне, наочно-символічне бачення світу, особистісно-ціннісне ставлення до дійсності та мистецтва;
- здатність отримувати естетичну насолоду від краси навколишнього світу і творів образотворчого мистецтва;
- розуміння художніх засобів виразності (колорит, форма, простір, композиція);
- розуміння зв'язків мистецтва з природним і предметним середовищем, часом і простором, життєдіяльністю людини у різні суспільно-історичні періоди.

2. Засвоєння знань, формування умінь і навичок (психомовленнєвий компонент):

- здатність до самореалізації, потреба в духовному самовдосконаленні;
- сформованість зорової культури, уявлень про жанри образотворчого мистецтва, засоби художньої виразності, відповідні техніки та матеріали, художньо-образну мову різних мистецьких жанрів;

– мистецтвознавчі знання, зокрема законів композиції та кольорознавства; відомості про особливості жанрів образотворчого мистецтва у живописі, графіці, скульптурі, художній фотографії; про узагальнення та площинність на прикладах творів різних жанрів; про лінійну перспективу та «пейзажні настрої» з опорою на картини відомих художників; про вплив композиції, освітлення, силуету, ракурсу на портретне зображення людини; про колорит, локальний колір, насиченість кольорів, співвідношення предметів за кольором і розміром у натюрморті; про безпосередній зв'язок батального та історичного жанрів з історією і становленням людського суспільства, міфологічного – з культурною спадщиною українського народу, релігійного – загальнолюдськими цінностями;

- використання у мистецько-пошуковій діяльності медіаресурсів;
- вживання (за допомогою вчителя та самостійно) мистецтвознавчої термінології;
- творче бачення та вміння аналізувати твори мистецтва;
- сприймання та інтерпретування художніх творів, виявлення особистісного ставлення до них, аргументування своїх оцінок і вражень;
- участь у дискусіях з урахуванням думки інших, толерантного до них ставлення;
- творче переосмислення реально існуючих об'єктів природи і оточуючого світу;
- формулювання задуму, планування майбутньої роботи, коментування процесу, складання розповіді за виконаним малюнком;
- оволодіння різноманітними засобами створення художніх образів;
- контроль за фонетичною, лексичною, стилістичною та змістовою правильністю власного мовлення під час розповідей за виконаним малюнком;
- оцінювання результатів власної діяльності та діяльності ровесників.

3. Застосування набутих знань, умінь і навичок у практичній художній діяльності (операційно-технологічний компонент):

- втілення міждисциплінарних знань у своїй творчості;
- виявлення ініціативи та взаємодопомоги у парній чи колективній роботі;
- здатність використовувати у творчій діяльності набуті художні знання та вміння;

- відповідне використання палітри, графічних і живописних матеріалів та інструментів, для виконання практичних завдань;
- свідомий вибір колірної гамми, використання символіки кольорів при створенні декоративних композицій;
- прояв творчої уяви;
- володіння вивченими способами образотворчої діяльності;
- створення образів людей і тварин, враховуючи масштабність і пропорції, форму та пластику;
- виконання начерків фігури людини в русі, замальовок з натури;
- створення сюжетно-тематичних композицій у різних жанрах образотворчого мистецтва із подальшою участю у шкільних виставках;
- генералізація умінь, що здобуваються у процесі навчання, втілення у повсякденному творчому житті.

Слід зазначити, що представлені показники можуть варіюватися в залежності від механізмів виникнення та прояву мовленнєвих порушень у школярів і з опорою на найбільш збережені компоненти мовленнєвої та пізнавальної діяльності.

7 клас

Мистецтво: діалог традицій і новаторства

Зміст основної загальної освіти	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
<i>Тема 1. Мистецтво в нашому житті (9 год.)</i>		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Бесіда «Мистецька Україна». ▪ Архітектура та її види. Архітектурні пам'ятки рідного краю. ▪ Архітектура в гармонії з природним середовищем. Створення архітектурних композицій. ▪ Монументальне мистецтво України та інших країн світу. ▪ Поняття інтер'єру та екстер'єру, особливості їх побудови. Сценічний простір (фронтальна перспектива). ▪ Декоративно-прикладне мистецтво України, його види. Традиції та інновації. Опанування художніми виразними засобами зображення простору та об'ємно-просторової форми. ▪ Від вивчення окремих форм та формоутворення до виявлення зв'язку форми і простору. Закони перспективи простору в ілюзорно-просторовому 	<p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>відчуває та виражає</i> (мімікою, в образотворчій діяльності та мовленнєвими засобами) емоційне ставлення до краси в природі та мистецтві; ▪ <i>розуміє</i> значення оберегової та колірної символіки в народному мистецтві; ▪ <i>має уявлення про:</i> <ul style="list-style-type: none"> – види архітектури (архітектура об'ємних споруд, ландшафтно-паркова, містобудування); – монументальне мистецтво та предмети його втілення (пам'ятники, меморіальні скульптурні композиції, живописні та мозаїчні панно, вітражі); – особливості втілення повітряної перспективи у графіці та живописі (небокрай, точка сходження ліній); – засоби реалізації об'ємно-просторової форми (пропорції, деталізація, масштаб, тектоніка); – види декоративно-прикладного мистецтва (розписи, писанкарство, вишивки, витинанки, народні іграшки тощо), їх особливості; – природне, штучне, архітектурне середовища, художні засоби їх створення; – особливості використання законів перспективи простору в ілюзорно-просторовому зображенні; 	<p>Моделювання неповторного творчого художньо-мистецького світу дитячої особистості.</p> <p>Формування контекстуально зумовлених лексичних узагальнень іменників (пам'ятка, символіка, орнаментика, вітраж, точка сходження, тектоніка) і прикметників (урбаністичний).</p> <p>Формування художньо-технічних навичок моделювання простору та об'ємно-просторових форм.</p> <p>Формування лексичної системності у вживанні іменників (вишивка – вишиванка, писанка – крашанка – дряпанка – крапанка, пам'ять – пам'ятка – пам'ятник).</p> <p>Вироблення вміння вживати антонімічні пари іменників (інтер'єр – екстер'єр) і прикметників (зовнішній – внутрішній, високий – низький, широкий – вузький, одноповерховий – багатоповерховий, новий – старий, тісний – просторий, світлий – темний, гармонійний – дисгармонійний).</p> <p>Вироблення вміння вживати синонімічні пари прикметників (красивий – гарний, багатий – розкішний, старий – древній, великий – просторий, маленький – тісний).</p> <p>Вправляння в утворенні відносних прикметників</p>

<p>зображенні.</p> <p>Орієнтовні тематичні завдання (на вибір): «Місто моєї мрії», «Архітектурний образ», «Погляд у минуле», «Стара фортеця», «Архітектура Міста майбутнього» (колективна робота), «Вулицями середньовічного міста» (творча робота), «Скульптура в парку», «Чарівний фонтан», «Паперові фантазії» (витинанка), «Українські народні свята», «Мое улюблене свято», «Бабусині рушники (вишиванки, скатертини)», «Фантастичні вітражі», «Декорації до улюбленої вистави».</p> <p>Матеріали та техніки виконання (на вибір): олівці, ручки (кулькові, гелеві), туш, перо, фломастери, пензлики, гуашеві, акварельні фарби, соус; аркуші паперу різного формату, кольорів тощо. Графічні, живописні та змішані техніки, паперопластика, витинанка</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>знає та називає</i> архітектурні пам'ятки рідного краю; ▪ <i>порівнює</i> інтер'єри та екстер'єри через гармонійний та / чи дисгармонійний взаємозв'язок архітектури з довкіллям; <ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>характеризує</i> культові, житлові та громадські архітектурні споруди (з опорою на вербальний зразок педагога, описову план-схему); ▪ <i>вміє створювати</i> за допомогою різних технік, по пам'яті чи за уявою (з незначною допомогою вчителя та самостійно): <ul style="list-style-type: none"> – архітектурні образи різного призначення у єдності краси, пропорцій і форм, внутрішнього та зовнішнього простору, надійності; – ескізи архітектурних проєктів (споруд, вулиць, дворів, інтер'єрів) із дотриманням (при потребі) повітряної перспективи; – ескізи вишивок із урахуванням традиційної орнаментики та символіки кольорів; – декоративні образи з використанням ритму ліній і плям, колірної гами; – планувати, поетапно контролювати процес виконання роботи, адекватно оцінювати результат, знаходити шляхи вдосконалення, виправляти недоліки власної роботи; – складати фонетично, лексично та граматично правильну зв'язну розповідь за змістом виконаної роботи; ▪ <i>дотримується</i> правил культури роботи, гігієни та техніки безпеки під час виконання завдань на уроці та у самостійній художньо-творчій діяльності, може розповісти про них 	<p>від іменників на позначення матеріалу для будівництва.</p> <p>Удосконалення образного та асоціативного мислення, розвиток абстрактного мислення.</p> <p>Акцентування уваги на взаємозв'язку людини з навколишнім світом та впливом культурної спадщини на урбаністичне середовище людини, їх гармонійне або дисгармонійне поєднання.</p> <p>Поліпшення інтегративної діяльності аналізаторів, міжпівкульної взаємодії.</p> <p>Розвиток зорового, слухового сприймання, уваги та логічної пам'яті, тактильного, кінестетичного сприймання, кінетичного праксису; усного зв'язного описового монологічного, діалогічного мовлення; асоціативного, теоретично-рефлексивного мислення, мисленнєвих операцій порівняння, аналізу, синтезу, класифікації, умовиводів; операцій ймовірного прогнозування на лексичному та граматичному рівні; зорового, слухового, смислового, рухового контролю на фонетичному, лексичному, графічному матеріалі; просторового орієнтування; емоційно-вольової сфери, фантазії, творчої уяви; зорово-моторної координації, диференційованих рухів пальців і рук.</p> <p>Формування культури почуттів, особистісно-ціннісного ставлення до дійсності та мистецтва, здатності до самореалізації, потреби в духовному самовдосконаленні.</p> <p>Збільшення естетичної свідомості, загальнокультурної та художньої компетентності.</p> <p>Виховання дисциплінованості та організованості</p>
Узагальнення (1 год.)		

Тема 2. Новітні мистецькі явища (9 год.)

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Бесіда «Втілення художнього образу в дизайні». ▪ Поняття дизайну, його види. Засоби виразності видів дизайну. ▪ Природно-ландшафтне середовище людини, його специфіка та проектування. ▪ Передача вимірюваності об'єктів у просторі. Його взаємозв'язок із середовищем людини. ▪ Дизайн-графіка та художні прийоми її зображення. <p>Орієнтовні тематичні завдання (на вибір): «Я – дизайнер», «Мій найкращий ескіз», «Чарівні перетворення» (сувеніри, іграшки, ікебани, конструктори), «Все у квартирі (будинку, хаті) розміщено вдало» (інтер'єр з елементами природних форм), «На прогулянці» (ландшафтна архітектура), «Від карети до ракети» (проектування та моделювання); «Екологічними стежинами», «В здоровому тілі – здоровий дух», «Мирна планета Земля» (плакат); «Театральна завіса», «На арені цирку» (афіша); «Найулюбленіше свято», «З найкращими побажаннями» (вітальна листівка); «На гостини до...» (запрошення); «Наша школа», «Дружний клас», «Дух</p>	<p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>відчуває та виражає</i> (мімікою, в образотворчій діяльності та мовленнєвими засобами) емоційне ставлення до краси в природі та мистецтві; ▪ <i>розпізнає</i> специфіку природно-ландшафтного середовища людини (мегаполіс, містечко, селище; гірські, пустельні поселення тощо); ▪ <i>має уявлення</i> про: <ul style="list-style-type: none"> – матеріальний і духовний світ людини; – дизайн як взаємообумовлений зв'язок естетики та технологій, де технологія розкриває зміст предмета чи процесу, а естетика – відповідну форму; – особливості моделювання одягу, виявлення функціональних і конструктивних зв'язків; – передачу тривимірності об'єктів у просторі через лінію горизонту, вигляд знизу / згори, перспективу пташиного польоту; – дизайн-графіку та художні прийоми її зображення; ▪ <i>простежує</i> (з незначною допомогою вчителя) взаємозв'язок: <ul style="list-style-type: none"> – дизайну, архітектури та зображувальної діяльності; – урбаністичного, культурного та природного середовища; – просторової будови природних форм як аналогів архітектурних споруд і дизайн-форм; – природного середовища, природних форм в середовищі людини; ▪ <i>пригадує та називає</i> різні види графіки (станкова, прикладна, дизайн-графіка); ▪ <i>знає, називає та розрізняє</i> види дизайну 	<p>Ознайомлення з новітніми мистецькими явищами. Ознайомлення та втілення художніх прийомів зображення шрифтів, умовності графічного зображення та кольору, використання закономірностей зорового сприймання, змістового, у т. ч. й символічного, метафоричного наповнення. Формування знань про дизайн, його види та основні компоненти. Формування навичок моделювання, проектування, створення естетичного дизайн-середовища. Формування контекстуально зумовлених лексичних узагальнень іменників (дизайн, ландшафт, графіті). Формування лексичної системності у вживанні іменників (графіт – графіті, озеро – струмок – фонтан – водойма, газон – трава – клумба, знак – значок – емблема – піктограма – символ, плакат – оголошення – телеграма – газета – стінгазета). Формування розуміння багатозначності іменників (соус – крейдочки, соус – рідка приправа до страв). Вироблення розуміння вживання слова «арт-» на позначення творчих ідей. Вироблення вміння вживати антонімічні пари прикметників (матеріальний – духовний, гармонійний – дисгармонійний, природний – штучний, красивий – потворний) і прислівників (вгорі – внизу, праворуч – ліворуч). Вироблення вміння вживати синонімічні пари іменників (ландшафт – пейзаж) і прикметників (штучний – урбаністичний). Вправляння в утворенні іменників від відносних прикметників (графічний – графіка, промисловий – промисловість, ландшафтний – ландшафт).</p>
---	--	--

<p>спортивної команди» (емблема); «Інопланетна мова» (піктограми); «Творчий політ», «Арт-майстерня» (графіті).</p> <p>Матеріали та техніки виконання (на вибір): олівці, ручки (кулькові, гелеві), графіт, туш, перо, фломастери, пензлики, гуашеві, акварельні фарби, соус, блу-пени; аркуші паперу різного формату, форми, кольору та відтінків тощо. Гратографія, колаж, аплікація, розпис на склі, змішані техніки, паперопластика</p>	<p>(графічний, промисловий, ландшафтний, арт-дизайн);</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>впізнає та називає</i> компоненти різних видів дизайну: <ul style="list-style-type: none"> – графічного – піктограми, книжкові макети, плакати, листівки, поштові марки, буклети, календарі, сувеніри, етикетки, емблеми, запрошення; – промислового – макетування, конструювання, моделювання; – ландшафтного – будівлі, газонне покриття, зелені насадження, декоративні елементи; ▪ <i>вміє розробляти та виконувати</i> ескізи дизайну (з незначною допомогою вчителя та самостійно): <ul style="list-style-type: none"> – одягу у відповідності до традицій і сучасних тенденцій моди; – різних видів поліграфічної продукції з урахуванням художніх прийомів зображення шрифтів, умовності графічного зображення та кольору, використання закономірностей зорового сприймання, візуальної комунікації, змістового, у т. ч. й символічного, метафоричного наповнення; – сувенірів, іграшок, конструкторів; – середовища (архітектурного, природного, фантастичного); ▪ <i>вміє проектувати та моделювати</i> предметне середовище з урахуванням культурних національних традицій; ▪ <i>планує, поетапно контролює</i> процес виконання роботи, адекватно оцінює результат, знаходить шляхи вдосконалення, виправляє недоліки власної роботи; ▪ <i>складає</i> фонетично, лексично та граматично 	<p>Удосконалення навичок мовленнєвої комунікації, закріплення вміння при потребі використовувати засоби візуальної комунікації.</p> <p>Уточнення розуміння та здійснення пояснення значення слів-паронімів (газон – вазон, марка – майка, графіт – графік, туш – душ).</p> <p>Уточнення розуміння значень іменників-омоформ (плакати – плакати).</p> <p>Поліпшення інтегративної діяльності аналізаторів, міжпівкульної взаємодії.</p> <p>Розвиток зорового, слухового сприймання, уваги та логічної пам'яті, тактильного, кінестетичного сприймання, кінетичного праксису; усного зв'язного описового монологічного, діалогічного мовлення; асоціативного, теоретично-рефлексивного мислення, мисленнєвих операцій порівняння, аналізу, синтезу, класифікації, умовиводів; операцій ймовірного прогнозування на лексичному та граматичному рівні; зорового, слухового, смислового, рухового контролю на фонетичному, лексичному, графічному матеріалі; просторового орієнтування; емоційно-вольової сфери, фантазії, творчої уяви; зорово-моторної координації, диференційованих рухів пальців і рук.</p> <p>Формування культури почуттів, особистісно-ціннісного ставлення до дійсності та мистецтва, здатності до самореалізації, потреби в духовному самовдосконаленні.</p> <p>Збільшення естетичної свідомості, загальнокультурної та художньої компетентності.</p> <p>Сприяння емоційному насиченню.</p> <p>Акцентування уваги на фонетичній, лексичній і граматичній правильності мовлення.</p>
---	--	--

	<p>правильну зв'язну розповідь за змістом виконаної роботи;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>застосовує</i> засоби арт-дизайну у власному житті; ▪ <i>дотримується</i> правил гігієни та техніки безпеки, може розповісти про них 	<p>Виховання інтересу до новітніх мистецьких явищ. Виховання дисциплінованості та організованості</p>
<i>Узагальнення (1 год.)</i>		
<i>Тема 3. Стили та напрями мистецтва: бароко, рококо, класицизм, романтизм, реалізм (8 год.)</i>		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Беседа «Специфічні художні образи у різних стилях і напрямках мистецтва». ▪ Бароко в живописі та архітектурі кінця XVII – першої половини XVIII ст. Масштабність і багатоплановість у поєднанні різних видів мистецтва. Фасад і планування будівель, декоративність оформлення. Афективність у поєднанні з мотивами мучеництва, екзальтації. ▪ Рококо як архітектурний і декоративний стиль XVIII ст. Вічна молодість і краса, витонченість, втеча від реальності. Своєрідність архітектури (колони стають то довшими, то вкорочуються та скручуються; карнизи розташовуються над карнизами). ▪ Класицизм в архітектурі та живописі XVII – поч. XIX ст. Звертання до вічного та 	<p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>відчуває та виражає</i> (мімікою, в образотворчій діяльності та мовленнєвими засобами) емоційне ставлення до краси в природі та мистецтві; ▪ <i>диференціює</i> різні стилі мистецтва, виділяючи побачену картину чи витвір архітектури певного стилю (за допомогою вчителя, а згодом самостійно): <ul style="list-style-type: none"> – у бароко – динамічність, пихатість, контраст ілюзорного та реального, світла і тіні, матеріалів і фактур; – у класицизмі – строгість, зрозумілість, завершеність, універсалізм і нормативність, наслідування прекрасного у природі; – у реалізмі – повне, глибоке та всебічне відображення дійсності у всіх його проявах; – у романтизмі – неприйняття несправедливого ставлення до людей; – у рококо – легка, грайлива архітектура; відсутні органічне поєднання та розподіл частин споруди, доцільність форм, симетричність, прямі лінії та площинні поверхні; ▪ <i>має уявлення</i> про характерні риси: <ul style="list-style-type: none"> – бароко – переважання монументальних декоративних композицій на релігійні чи 	<p>Ознайомлення зі стилями та напрямками мистецтва, специфічними художніми образами та засобами їх вираження.</p> <p>Формування знань про бароко, рококо, класицизм, романтизм, реалізм.</p> <p>Формування контекстуально зумовлених лексичних узагальнень іменників (бароко, рококо, класицизм, романтизм, реалізм).</p> <p>Формування вміння співвідносити певний історичний період з відповідним стилем чи напрямком мистецтва.</p> <p>Формування лексичної системності у вживанні іменників (арка – тунель – карниз; орнамент – візерунок – оформлення – оздоблення), прикметників (старий – старовинний – старечий – давній – античний; класичний – звичайний – повсякденний).</p> <p>Вироблення вміння вживати антонімічні пари іменників (світло – тінь, симетричність – асиметричність), прикметників (ілюзорний – реальний, матеріальний – духовний, гармонійний – дисгармонійний, природний – штучний, динамічний – статичний, глибокий – поверхневий, пишний – убогий, багатоплановий – спрощений,</p>

<p>незмінного. Естетичні еталонні зв'язки та форми античного мистецтва у класицизмі.</p> <p>▪ Романтизм кінця XVIII – першої половини XIX ст. Причини зміни поглядів митців на людину та її стосунки зі світом. Історична обумовленість ідейно-художніх пошуків.</p> <p>Реалізм. Глибокі міркування про сутність буття та вічні духовні цінності. Художнє пізнання народу, його історії, умов, причин, обставин буття у реалізмі.</p> <p>Орієнтовні тематичні завдання (на вибір): «Реалістичний пейзаж», «Герой романтизму», «Античне мистецтво класицизму», «Парадний портрет у стилі бароко», «Міський (парковий) ансамбль у стилі бароко», «Фантастичний живопис у стилі рококо», «Загородний палац (міський особняк) у стилі рококо».</p> <p>Матеріали та техніки виконання (на вибір): олівці, ручки (кулькові, гелеві), графіт, туш, перо, фломастери, пензлики, гуашеві, акварельні фарби, соус; аркуші паперу різного формату, кольору та відтінків тощо. Графографія, колаж, аплікація, розпис на склі, змішані техніки, паперопластика</p>	<p>міфологічні теми; єдність реального та фантастичного; контрастність, драматизм, орієнтація на емоційно-чуттєвий вплив і сприймання творів мистецтва;</p> <p>– класицизму – ідеалізація давньогрецької культури та мистецтва, орієнтація на моральні принципи та ідеї громадянськості; пріоритет виховного значення мистецтва, визнання провідної ролі розуму у пізнанні прекрасного;</p> <p>– реалізму – інтерес до життя простої людини, побутові картини;</p> <p>– романтизму – панування розуму, тріумф волі, рівності та братерства всіх людей;</p> <p>– рококо – вишуканість, складність форм і вигадливий орнамент, велике декоративне навантаження інтер'єрів і композицій, граційний орнаментальний ритм, привертання значної уваги до міфології та особистого комфорту;</p> <p>▪ <i>має уявлення</i> про історичні періоди, що притаманні виникненню того чи іншого стилю мистецтва;</p> <p>▪ <i>вміє</i> (з опорою на пояснення вчителя, наочність):</p> <p>– робити ескізи інтер'єрів та екстер'єрів, застосовуючи різні стилі мистецтва;</p> <p>– втілювати в роботах у стилі бароко глибоку емоційність, надзвичайну яскравість, контраст масштабів, ритмів, тіней, кольорів;</p> <p>– передавати в роботах, виконаних у стилі класицизму, пропорційність, цілісність художніх образів;</p> <p>– використовувати у роботах в стилі реалізму вузьку кольорову гаму, тони та напівтони;</p> <p>– працюючи в стилі романтизму, створювати</p>	<p>гострий – заокруглений) і прислівників (вгорі – внизу, праворуч – ліворуч, попереду – позаду, всередині – зовні).</p> <p>Вправління у розуміння багатозначності прикметників (грайливий в значенні «легка архітектура» та «кумедний песик»).</p> <p>Вироблення вміння вживати синонімічні ряди іменників (арка – дуга), прикметників (ілюзорний – фантастичний – штучний, реальний – природний; романтичний – ліричний, асиметричний – візуальний, пишний – розкішний, багатоплановий – масштабний).</p> <p>Вправління в утворенні іменників від відносних прикметників (класичний – класицизм, романтичний – романтизм, реальний – реалізм).</p> <p>Поліпшення інтегративної діяльності аналізаторів, міжпівкульної взаємодії.</p> <p>Розвиток зорового, слухового сприймання, уваги та логічної пам'яті, тактильного, кінестетичного сприймання, кінетичного праксису; усного зв'язного описового монологічного, діалогічного мовлення; асоціативного, теоретично-рефлексивного мислення, мисленнєвих операцій порівняння, аналізу, синтезу, класифікації, умовиводів; операцій ймовірного прогнозування на лексичному та граматичному рівні; зорового, слухового, смислового, рухового контролю на фонетичному, лексичному, графічному матеріалі; просторового орієнтування; емоційно-вольової сфери, фантазії, творчої уяви; зорово-моторної координації, диференційованих рухів пальців і кистей рук.</p> <p>Формування культури почуттів, особистісно-ціннісного ставлення до дійсності та мистецтва,</p>
---	--	--

	<p>яскраву героїчну бунтарську особистість у боротьбі зі злом; – працюючи над дизайнерським оформленням інтер'єру в стилі рококо, використовувати скульптурні та ін. декоративні прикраси, живопис на фантастичні теми, безліч дзеркал;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>планує</i>, поетапно <i>контролює</i> процес виконання роботи, адекватно оцінює результат, знаходить шляхи вдосконалення, виправляє недоліки власної роботи; ▪ <i>складає</i> фонетично, лексично та граматично правильну зв'язну розповідь за змістом та стилем виконаної роботи; ▪ <i>дотримується</i> правил культури роботи, гігієни та техніки безпеки під час виконання завдань на уроці та у самостійній художньо-творчій роботі, може розповісти про них 	<p>здатності до самореалізації, потреби в духовному самовдосконаленні. Збільшення естетичної свідомості, загальнокультурної та художньої компетентності. Сприяння емоційному насиченню. Акцентування уваги на фонетичній, лексичній і граматичній правильності мовлення. Виховання інтересу до новітніх мистецьких явищ. Виховання бажання знайомитися з різними стилями та напрямками мистецтва. Виховання інтересу до історії України та ін. країн світу, їхньої культурної своєрідності. Виховання дисциплінованості та організованості</p>
--	--	---

Узагальнення (1 год.)

Тема 4. Екранні мистецтва. Форми поширення мистецтва (музеї, медіа, реклама) (5 год.)

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Бесіда «Трансформація культури за допомогою екранних мистецтв». ▪ Створення художніх образів засобом багатоманітності форм буття людської культури. ▪ Форми поширення мистецтва: музеї, реклама, кінематограф, телебачення, Інтернет, комп'ютерні програми тощо. <p>Орієнтовні тематичні завдання (на вибір): «Мистецькими просторами Інтернету», «Спогади про подорож до музею</p>	<p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>відчуває та виражає</i> (мімікою, в образотворчій діяльності та мовленнєвими засобами) емоційне ставлення до краси в природі та мистецтві; ▪ <i>розширює</i> свої знання в галузі фольклору, музики, живопису, архітектури засобом екранних мистецтв; ▪ <i>має уявлення</i> про певну обмеженість віртуальної реальності, небезпечність занурення в неї; ▪ <i>знає</i> музеї свого краю; ▪ <i>відвідує</i> художні музеї, виставки, ярмарки, майстер-класи, зустрічі з митцями, ▪ <i>читає</i> довідкову літературу художнього спрямування; 	<p>Формування аудіовізуальної культури підлітків на етапі удосконалення інформаційних технологій. Формування потреби в глибокому та об'ємному знайомстві з екранними мистецтвами. Створення умов для формування потреби у самоосвіті та саморозвитку особистості, сприяння формування індивідуальності. Застосування ефективного використання освітнього потенціалу аудіовізуального середовища. Пізнання єдиної цілісної картини світу засобом каналів масової комунікації. Вироблення вміння вживати синонімічні пари прикметників (аудіовізуальний – екранний).</p>
--	--	---

<p>(виставки)», «Я – дизайнер», «Художник з реклами», «Реклама улюбленого продукту».</p> <p>Матеріали та техніки виконання (на вибір): олівці, ручки (кулькові, гелеві), графіт, туш, перо, фломастери, пензлики, гуашеві, акварельні фарби, соус; аркуші паперу різного формату, форми, кольорів та відтінків тощо. Живописні та змішані техніки</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ділиться своїми враженнями зв'язно розповідає про побачене (прочитане) своїм друзям і знайомим; ▪ <i>вміє</i>: <ul style="list-style-type: none"> – користуватися Інтернетом і знаходити потрібну довідково-пізнавальну, в т.ч. мистецькознавчу інформацію; – переглядати та аналізувати документальні теле- / відеофільми про музейні мистецькі колекції, здійснювати «віртуальні мистецькі подорожі» засобом медіа-технологій, встановлюючи причинно-наслідкові зв'язки; – створювати рекламу продукту та лаконічно письмово характеризувати його, заохотивши споживачів до вживання (прозова чи віршована форма, слоган); ▪ <i>планує</i>, поетапно <i>контролює</i> процес виконання роботи, адекватно оцінює результат, знаходить шляхи вдосконалення, виправляє недоліки власної роботи; ▪ <i>складає</i> фонетично, лексично та граматично правильну зв'язну розповідь за змістом виконаного завдання; <p><i>дотримується</i> правил культури роботи, гігієни та техніки безпеки під час виконання завдань на уроці та у самостійній художньо-творчій діяльності, може розповісти про них</p>	<p>Реалізація творчого потенціалу підлітків у галузі аудіовізуальних мистецтв.</p> <p>Розвиток сприймання різних форм медіа- текстів, у т. ч. й екранного розповідання.</p> <p>Розвиток зорового, слухового сприймання, уваги та логічної пам'яті, тактильного, кінестетичного сприймання, кінетичного праксису; усного зв'язного описового монологічного, діалогічного мовлення; асоціативного, теоретично-рефлексивного мислення, мисленнєвих операцій порівняння, аналізу, синтезу, класифікації, умовиводів; операцій ймовірного прогнозування на лексичному та граматичному рівні; зорового, слухового, смислового, рухового контролю на фонетичному, лексичному, графічному матеріалі; просторового орієнтування; емоційно-вольової сфери, фантазії, творчої уяви; зорово-моторної координації, диференційованих рухів пальців і кисті руки.</p> <p>Поліпшення інтегративної діяльності аналізаторів, міжпівкульної взаємодії.</p> <p>Виховання естетичного смаку, стійкого інтересу до художніх якостей фотографії, аудіовізуальних мистецтв</p>
<p><i>Узагальнення (1 год.)</i></p>		

Показниками сформованості галузевої компетентності учнів сьомого класу загальноосвітньої чи спеціальної школи для дітей із тяжкими порушеннями мовлення з предмету «Образотворче мистецтво» на кінець навчального року виступають:

1. Розуміння змісту навчального матеріалу (психомовленнєвий компонент):

- цілісне сприймання дійсності за художньо-естетичними законами;
- образне бачення світу, особистісно-ціннісне ставлення до дійсності та мистецтва;
- здатність отримувати естетичну насолоду від краси навколишнього світу і творів образотворчого мистецтва;
- розуміння художніх засобів виразності (колорит, форма, простір, композиція);
- усвідомлення значення оберегової та колірної символіки в народному мистецтві;
- розуміння зв'язків мистецтва з природним, соціальним і культурним середовищем, життєдіяльністю людини.

2. Засвоєння знань, формування умінь і навичок (психомовленнєвий компонент):

- здатність до самореалізації, потреба в духовному самовдосконаленні;
- сформованість художньої, аудіовізуальної культури, уявлень про стилі та напрями мистецтва, засоби їх художньої виразності, відповідні техніки та матеріали, художньо-образну мову різних видів мистецтв;
- мистецтвознавчі знання, зокрема про види архітектури, монументальне мистецтво та предмети його втілення, особливості втілення повітряної перспективи у графіці та живописі, засоби реалізації об'ємно-просторової форми, природне, штучне, архітектурне середовище, художні засоби їх створення, дизайн, його види та засоби виразності, природно-ландшафтне середовище людини, його специфіку та проектування, бароко, рококо, класицизм, романтизм, реалізм, екранні мистецтва;
- здійснення пізнавальної, науково-дослідницької, науково-пошукової діяльності під час пізнання художніх явищ сучасності з використанням екранних мистецтв;
- вживання (за допомогою вчителя та самостійно) мистецтвознавчої термінології;
- сприймання та інтерпретування мистецьких творів, окремих мистецьких явищ в єдності традицій і новаторства, висловлення особистісного ставлення до них, аргументування своїх думок і оцінок;
- застосування міжпредметних зв'язків у соціокультурній діяльності;
- творче переосмислення як реально існуючих об'єктів природи, так і оточуючого світу в цілому;
- оволодіння різноманітними засобами створення художніх образів;
- контроль за фонетичною, лексичною, стилістичною та змістовою правильністю власного мовлення під час розповідей за виконаним малюнком або виготовленим виробом;
- формулювання задуму, планування майбутньої роботи, коментування процесу її створення, складання розповіді за виконаним малюнком або виготовленим виробом;
- оцінювання результатів власної діяльності та діяльності ровесників.

3. Застосування набутих знань, умінь і навичок у практичній художній діяльності (операційно-технологічний компонент):

- здатність керуватися набутими художніми знаннями та вміннями з урахуванням особливостей мистецьких явищ сучасності;
- відповідне використання графічних і живописних матеріалів та інструментів для виконання практичних завдань;

- володіння засвоєними засобами образотворчої діяльності;
- здійснення художнього оформлення шкільних і позашкільних навчально-виховних заходів, участь у соціокультурній діяльності;
- генералізація умінь, що здобуваються у процесі навчання, та втілення їх у повсякденному творчому житті для самореалізації та у соціокультурній діяльності.

Слід зазначити, що представлені показники можуть варіюватися в залежності від механізмів виникнення та прояву мовленнєвих порушень у школярів і з опорою на найбільш збережені компоненти мовленнєвої та пізнавальної діяльності.

ДОДАТКИ

Додаток 1

Словничок-довідничок основних понять і термінів образотворчого мистецтва

Абстракція – далеке від реальної дійсності поняття, властивість чи ознака, що розглядаються самі собою без зв'язку з предметом чи явищем.

Автопортрет – зображення художника, виконане ним самим.

Анімалістичний жанр – жанр образотворчого мистецтва, який присвячений зображенню тварин.

Архітектура – мистецтво планувати, будувати та оздоблювати будівлі.

Бароко – стиль у мистецтві поширений наприкінці XVII – у першій половині XVIII ст.; для нього характерні примхливі форми та декоративна пишність.

Батальний жанр – жанр образотворчого мистецтва, присвячений зображенню битв та інших епізодів війни.

Витраж – картина або орнамент із кольорового скла у вікнах, дверях тощо.

Гратографія – малювання білим по чорному шляхом видалення зайвих елементів із темного тла.

Графіка – вид образотворчого мистецтва, у якому зображення створюються лінією та плямою.

Дизайн – художнє творення виробів, проектування їх естетичного вигляду.

Екстер'єр – зовнішній вигляд будівлі.

Ескіз – допоміжний малюнок до основного твору.

Естамп – відбиток на папері якого-небудь зображення, зробленого самим художником або майстром-гравером.

Жанр – певний вид творів мистецтва, які об'єднує спільна тематика.

Живопис – 1. Вид образотворчого мистецтва, що зображує за допомогою фарб предмети і явища реальної дійсності. 2. Твори цього виду мистецтва.

Інтер'єр – жанр образотворчого мистецтва, який відтворює внутрішній простір приміщення.

Історичний жанр – твори мистецтва, присвячені відтворенню історичних подій.

Карикатура – малюнок, що зображує когось у навмисно спотвореному, смішному вигляді.

Класицизм – напрям у європейській літературі та мистецтві у XVII – поч. XIX ст., характерною особливістю якого було звернення до образів і форм античного мистецтва як найбільш довершеного; один із основних архітектурних стилів XVII – поч. XIX ст., який послідовно розвивав традиції архітектури античності та епохи Відродження.

Композиція – поєднання, сполучення, розташування різних елементів художнього твору.

Контраст – велика різка відмінність між предметами чи явищами (розмір, колір та ін.).

Ландшафт – 1. Загальний вигляд місцевості. 2. Картина із зображенням природи. 3. Частина земної поверхні з певним сполученням рельєфу, клімату, ґрунтів, рослинного і тваринного світу.

Марина – твір пейзажного живопису, який зображує море.

Мистецтво – творче відображення дійсності в художніх образах.

Монументальне мистецтво – вид образотворчого мистецтва, що охоплює архітектурні та скульптурні монументи, настінні розписи, мозаїку тощо.

Натюрморт – один із жанрів образотворчого мистецтва, присвячений художньому відтворенню речей домашнього вжитку, овочів, фруктів, квітів тощо.

Начерк – легкий малюнок, який відображає загальні, найголовніші риси зображуваного.

Образ – відтворення подій, характеру людини, її найголовніших, найхарактерніших рис тими засобами, якими володіє художник.

Пам'ятка – предмет матеріальної культури минулого.

Панно – 1. Живописний або скульптурний твір декоративний твір декоративного призначення. 2. Частина стіни, стелі, обрамлена ліпленням, орнаментом і прикрашена живописом чи скульптурним зображенням.

Пейзаж – жанр живопису або графіки, присвячений зображенню природи, архітектурних комплексів тощо.

Перспектива (тут) – спосіб зображення об'ємних фігур на площині залежно від уявних змін їхньої величини, чіткості, зумовлений ступенем віддаленості від глядача.

Півтінь – слабко освітлений простір між ділянками повної тіні та повного світла.

Плакат – це вид графіки у вигляді малюнка з коротким текстом до нього, що закликає до чого-небудь або щось рекламує.

Плановість – планова організація діяльності, роботи.

Побутовий жанр – жанр образотворчого мистецтва, в якому зображують події і сцени повсякденного життя.

Портрет – жанр образотворчого мистецтва, присвячений зображенню конкретної людини.

Пропорції – співвідношення частин цілого між собою.

Реалізм – напрям у мистецтві, що відображає безпосередній життєвий досвід людини.

Репродукція – відтворення художнього образу за допомогою друкування.

Рефлекс (тут) – зміна тону чи збільшення сили забарвлення предмета, яке виникає при відбитті світла, що падає від сусідніх освітлених предметів.

Рококо – архітектурний і декоративний стиль XVIII ст., що виник у Франції; відзначався вишуканою складністю форм і вигадливим орнаментом.

Романтизм – 1. Напрямок в європейському та американському мистецтві (зокрема в літературі) кінця XVIII – першої половини XIX ст., що заперечував канони класицизму та приділяв увагу внутрішньому світу героїв, зображенню пристрастей, напруженості сюжету, мальовничості описів і характеристик. 2. Художній метод у мистецтві, пройнятий оптимізмом і покликаний показати високе призначення людини.

Світлотінь – розподіл світлих та тіньових штрихів, плям як засіб передачі об'ємності зображуваного в живописі.

Соус (тут) – сухі крейдочки, виготовлені з глини, крейди та кольорових добавок.

Тектоніка – особливості взаємного розташування частин будівлі, споруди й співвідношення їхніх форм і пропорцій; архітектоніка.

Торс – тулуб людини.

Урбанізм (тут) – зображення та описування великих міст, їх внутрішнього життя.

Фактура – 1. Особливості побудови та оздоблення поверхні якогось предмета. 2. Своєрідність художньої техніки у творах мистецтва; один із засобів художньої

виразності; в архітектурі – декоративні особливості поверхні будматеріалів, що використовуються для художнього оздоблення будівель і споруд.

Шарж – 1. Зображення, в якому риси характеру чи зовнішність людини або певна подія подана в карикатурному, спотвореному вигляді. 2. Малюнок, портрет, який зображує когось у навмисно смішному вигляді.

Музеї мистецького спрямування

- Бердянський художній музей ім. І. І. Бродського – м. Бердянськ (Запорізька обл.), вул. К. Маркса, 29;
- Вінницький обласний художній музей – м. Вінниця, вул. Соборна, 2;
- Вознесенський художній музей імені Є. А. Кібрика – м. Вознесенськ (Миколаївська обл.), вул. Леніна, 14;
- Горлівський художній музей – м. Горлівка (Донецька обл.), вул. Пушкінська, 23;
- Державний меморіальний музей Михайла Грушевського – м. Львів, вул. І. Франка, 154;
- «Дім художника» – м. Сімферополь, вул. К. Маркса, 13/16;
- Діорама «Битва за Дніпро» – м. Дніпропетровськ, просп. К. Маркса, 16;
- Дніпропетровський художній музей – м. Дніпропетровськ, вул. Шевченка, 21;
- Донецький обласний художній музей – м. Донецьк, бульв. Пушкіна, 35;
- Дружківський художній музей – м. Дружківка (Донецька обл.), вул. Енгельса, 112;
- Запорізький обласний художній музей – м. Запоріжжя, вул. 40-річчя Радянської України, 76-б;
- Івано-Франківський історико-меморіальний музей Олекси Довбуша – м. Івано-Франківськ, вул. Гетьмана Мазепи, 1;
- Івано-Франківський обласний художній музей – м. Івано-Франківськ, майдан Шептицького, 8;
- Київський національний музей російського мистецтва – м. Київ, вул. Терещенківська, 9;
- Кіровоградський обласний художній музей – м. Кіровоград, вул. Велика Перспективна, 60;
- Кмитівський музей образотворчого мистецтва імені Й. Д. Буханчука – с. Кмитів (Житомирська обл.), вул. Леніна, 42;
- Корсунь-Шевченківська художня галерея – м. Корсунь-Шевченківський (Черкаська обл.), острів Коцюбинського, 4;
- Краматорський художній музей – м. Краматорськ (Донецька обл.), вул. Шкадінова, 60;
- Кримський етнографічний музей – м. Сімферополь, вул. Пушкіна, 18;
- Лебединський міський художній музей імені Б. К. Руднева – м. Лебедин (Сумська обл.), пл. Волі, 17;
- Луганський обласний художній музей – м. Луганськ, вул. Поштова, 3;
- Львівська національна галерея мистецтв імені Бориса Возницького – м. Львів, вул. В. Стефаника, 3;
- Макіївський художньо-краєзнавчий музей – м. Макіївка (Донецька обл.), вул. Леніна, 51/26;
- Меморіальний будинок-музей Д. І. Яворницького – м. Дніпропетровськ, пл. Шевченка, 5;
- Меморіальний музей-майстерня Теодозії Бриж – м. Львів, вул. Мартовича, 5;
- Миколаївський обласний художній музей імені В. В. Верещагіна – м. Миколаїв, вул. Велика Морська, 47;
- Музей археології та етнографії Слобідської України – м. Харків, вул. Тринклера, 8;

Музей вишитих ікон отця доктора Дмитра Блажейовського – м. Львів, просп. Чорновола, 2-а;
Музей етнографії та художнього промислу – м. Львів, просп. Свободи, 15;
Музей західного і східного мистецтва – м. Одеса, вул. Пушкінська, 9;
Музей Івана Гончара – м. Київ, вул. Лаврська, 19;
Музей меблів та порцеляни – м. Львів, пл. Ринок, 10;
Музей мистецтва давньої української книги – м. Львів, вул. Коперника, 15-а;
Музей мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків – м. Київ, вул. Терещенківська, 15–17;
Музей найдавніших пам'яток Львова – м. Львів, пл. Старий Ринок, 1;
Музей народної архітектури і побуту «Шевченківський гай» – м. Львів, вул. Чернеча Гора, 1;
Музей-садиба Катерини Білокур – с. Богданівка (Київська обл.);
Музей-садиба народного художника України Олександра Саєнка – м. Борзна (Чернігівська обл.), вул. Партизанська, 58;
Музей сучасного мистецтва України – м. Київ, вул. Глибочицька, 17;
Народний музей археології Криму – м. Сімферополь, вул. Гавена, 101;
Національний музей народної архітектури та побуту України під відкритим небом – с. Пирогово (Київська обл.);
Національний музей українського народного декоративного мистецтва – м. Київ, вул. Лаврська, 9, корп. 29;
Національний музей у Львові імені Андрія Шептицького – м. Львів, просп. Свободи, 20;
Національний художній музей України – м. Київ, вул. М. Грушевського, 6;
Національний музей Т. Г. Шевченка – м. Київ, бульв. Т. Шевченка, 12;
Новокаховська картинна галерея імені А. С. Гавдзинського – м. Нова Каховка (Херсонська обл.), вул. Леніна, 26-а;
Одеський художній музей – м. Одеса, вул. Софіївська, 5-а;
Пархомівський історико-художній музей – с. Пархомівка (Харківська обл.), вул. Конторська, 1;
Полтавський художній музей – м. Полтава, вул. Фрунзе, 5;
Республіканський кримськотатарський музей мистецтв – м. Сімферополь, вул. Одеська, 10/7;
Рогатинський художньо-краєзнавчий музей – м. Рогатин (Івано-Франківська обл.), вул. М. Угриня-Безгришного, 14;
Сімферопольський художній музей – м. Сімферополь, вул. Довгоруківська, 35;
Сумський художній музей імені Никанора Онацького – м. Суми, Червона пл., 1
Тернопільський обласний художній музей – м. Тернопіль, вул. С. Крушельницької, 1;
Уманська картинна галерея – м. Умань (Черкаська обл.), вул. Коломенська, 2;
Феодосійська національна картинна галерея імені К. І. Айвазовського – м. Феодосія, вул. Галерейна, 2;
Харківський художній музей – м. Харків, вул. Совнаркомівська, 11;
Херсонський художній музей імені Олексія Шовкуненка – м. Херсон, вул. Соборна, 34;
Хмельницький обласний художній музей – м. Хмельницький, вул. Проскурівська, 47;

Художній музей імені Куїнджі – м. Маріуполь (Донецька обл.),
вул. Георгіївська, 58;

Художній музей Михайла Біласа – м. Трускавець (Львівська обл.),
майдан Кобзаря, 3;

Художньо-меморіальний музей О. О. Осмьоркіна – м. Кіровоград,
вул. Дворцова, 89;

Черкаський художній музей – м. Черкаси, вул. Хрещатик, 259;

Чернівецький художній музей – м. Чернівці, Центральна пл., 10;

Чернігівський обласний художній музей імені Григорія Ґалагана – м. Чернігів,
вул. Горького, 6;

Яготинська картинна галерея – м. Яготин (Київська обл.), вул. Незалежності, 59.

АВТОРСЬКА ДОВІДКА

Рібцун Юлія Валентинівна – доктор філософії в галузі педагогіки, старший науковий співробітник лабораторії логопедії Інституту спеціальної педагогіки НАПН України; дипломований учитель-логопед, дипломований психолог, сертифікований психотерапевт; автор понад 200 науково-методичних публікацій, у т. ч. корекційно-розвивальних програм і навчальних посібників із питань діагностики та корекції мовленнєвих вад у дітей різних вікових груп, запатентованої корисної моделі «Спосіб відновлення вимовної функції у дошкільнят з порушеннями фонетико-фонематичної сторони мовлення». Авторський сайт www.logoped.in.ua.